

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— "
Pe 3 luni . . . 7— "
Pe o lună . . . 2-40 "
Numărul popular:
Pe un an . . . 4— Cor.
Pe jumătate an 2— "
Pentru România și
America . . . 10— franci.
Numărul de zi pentru Ro-
mania și străinătate pe an
40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Batthyányi Nrul 2.
INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.
Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fillerl.
Manuscriptele nu se în-
napoiază.
Telefon pentru oraș, co-
mitat și interurban Nr. 730.

Anul I.

NUMĂR POPORAL

Nr. 9.

Barbarie

Primim următorul raport:

„De vre-o câțiva ani încoace, în co-
muna Bodrogul-vechiu se întâmplă certe
și neînțelegeri și cauza acestor certe este
numai și numai afurisita de Dumnezeu —
cârciumă, al cărei proprietar este, — spre
cea mai mare durere a noastră — un
Român slab, Mita Rațiu, care e vecinic în
proces cu frații săi de un sânge și gata
oricând de bătaie.

Zilele trecute la lăsarea postului sfin-
telor Paști, făcând suspomenitul în câr-
ciumă bal, a luat parte și tinerimea din loc.

Mânezi cârciumarul a aflat, că-i lip-
sește un geam la o fereastră și o aripă
a ferestrei dela sala de joc, care încă e
a lui. A făcut numai decât arătare la jan-
darmerie, rugându-i să prindă pe feciorii
din sat, să-i bată bine, că trebuie să știe
ei cine au fost făptuitorii.

În 13 l. c. au venit în comună doi
jandarmi călăreți și nevasta frumoasă și
drăguță a crășmarului; a părut în fel și
chip în limba ungurească pe nevinovații
tineri jandarmilor, cari apoi i-au dus sub
arme pe următorii presupuși de făptuitori:
Teodor Cirin junior, Teodor Cirin senior,
Constantin Ioanovici, Lazar Ioanovici și
Nicolae David. Ajungând la Pecica (se-
diul cercului pretorial) i-au dus la casa
comunală, în Pecica-maghiară! Aci au
fost întâmpinați de către pandurii comu-
nei cu epitetul de: „Oláh medve“ (urs

valah) și loviți cu bâtele ca pe niște
câni!

Către nouă ore seara, au fost scoși
din camera, în care erau deținuți, și unul
câte unul duși în odaia pandurilor, cari
își petreceau de minune. Aci au fost legați
cu mâinile la spate, cot la cot, apoi spân-
zurați de mâni sus și loviți cu o bâtă de
trestie peste cap, peste trup, peste picioare
și mai ales peste talpe. După aceasta erau
sloboziți jos, deslegați și puși să-și învârtă
brațele și apoi să stea în apă rece, atât
cu picioarele, cât și cu mâinile. Cea mai
neînchipuită barbarie asiatică!

În decursul acestor nemaipomenite tor-
turi, erau huiduiți cu faimoasa și plăcuta
lor batjocură „Vad oláh“ (valah sălbatec)
și „Oláh medve“ (urs valah).

Numai mânezi dimineața, pe la orele
8, în urma intervenției părinților lor, prin
advocatul dr. Aurel Novac, au fost elibe-
rați nevinovații tineri, și abia umblând au
mers la medicul Ciacian. Aci au aflat pe
„filărul“, care i-a fost bătut. Cerură să le
dea „Visum repertum“, dar nu le-a dat.
Nu se știe care a fost cauza, că d. dr.
Ciacian nu le-a dat „Visum repertum“,
câci ranele lor sunt destul de mari. Întreg
corpul li-i vândă și vârgi. Mâinile le sunt
rânite de blăstămatul ștreang!

Ferice de tine țară, care și în veacul
al XX-lea, zaci încă în întunericul Aziei!

E trist și dureros, că în această co-
mună mică de altcum, dar cu oameni de-
stul de deștepți, într-o cari avem chiar
țărani cu carte și înțelepți, nu-și pot face
fiilor lor, un local — o sală de joc cin-

stită, în grădina atât de mare a școlii,
ca să nu fie tineretul silit a călca afuri-
situl prag al cârciumei urgente.

Acesta este raportul primit. Cuvintele acestea
puține povestesc însă trista noastră poveste mai
lămurit și cu mai multă durere, decât cel mai
fulgerător articol de fond. Și dacă se va face
cercetare, jandarmii vor fi aflați nevinovați. Dar
ranele feciorilor strigă după răzbunare la ceriu!

Lupta pentru votul universal

Suntem fără drepturi. Trei milioane
și jumătate de Români zăcem în noaptea
sclăviei, în sărăcie, în întuneric, ne sba-
tem ca peștele pe uscat și nu putem pași
înainte spre fericire. Ne sbatem, pentru că
ne lipsește aerul, dătător de sănătate, ne
lipsește soarele, care cu căldura razelor
sale să desghete glia rece a vieții noastre
nefericite: ne lipsesc drepturile politice.

Fără drepturi politice toată munca
noastră pentru înaintare este zădarnică.
Fără drepturi politice noi suntem sclavii
altora. Rodul muncii noastre îl seceră
străinii. Tăria brațelor noastre înalță la
mărire pe dușmanii noștri. Lumina min-
ților românești luminează pentru alții că-
rările la fericire.

Fără drepturi politice rămânem în
veci robi.

Pentru aceea o zicem iarăș și iarăș:
săriți voi toți, câți aveți la inima voastră
soarta poporului românesc, săriți în lupta
pentru drepturile politice ale acestui popor.
Toate sunt zadarnice. Ne sbatem, ca să

In sat la Tânguești

— Scene pentru teatrul dela țară —

intocmite într'un act de V. Gîtu

— Urmare —

Guțan: Te-a cam lovit nădușala, moșule...
măcar că nu suntem în dricul verii...

Găburu: Eu... eu... nu am banii dela... (tre-
mură de iritație)...

Guțan (tăindu-i vorba): Ei, facem târgu?

Găburu (grăbit): Nu, nu... lasă... mul-
țam... Imi vine cam rău... așa negru înaintea
ochilor... și slăbiciune la genunchii...

Guțan (ironic) Bătrânețele, moș Toadere, bă-
trânețele... Ori că te-o fi diochiat cineva ca pe
un copil nevinovat... la vino pân' la mine să-ți
stâng niște cărbuni...

Găburu (repede) nu, nu... lasă-mă, că mă
grăbesc... lasă-mă... lasă-mă... (zdrobit, a parte)
Știe tot!... (iese)

SCENA VIII.

Guțan, apoi Florica.

Guțan (ride 'nfundat) I-s'a făcut rău?... Pe
semne s'a văzut tâlharu 'n oglindă... I-o pusesem
aproape de tot... I-s'au muiat genunchii, când și-a
văzut obazul de șarpe... Pe asta știu că l-am vin-
decat de vâicăreli... Halal de tine, vulpe bătrână!...

Florica (întră ștergându-și lacrimile din ochi;
cântă lin)

Astă noapte am visat
Bade, că m-ai sărutat.

M'am sculat și-am pipăit,
Dar nimica n'am găsit,
Numai dorul inimii
Scris pe fața perinii
Cu cerneala ochilor,
Ochilor-fărtașilor
Și cu pana genelor,
Genelor-surătelor!...

Guțan (a parte) Asta se bocește după Flo-
rea... (se repede la Florica, o cuprinde 'n brațe
și face ca și când ar vrea s'o sărute) Iată-ți-l pe
bădica, surată... pipăieți-l bine...

Florica (se zbate în brațele lui) Du-te și mă
lasă 'n pace... (se desface din brațele lui)... Nu
ți-i rușine... Par'că de d-ta mă arde pe mine!...

Guțan: Păi fată, adecă tu nu de doru-meu
ai cântat?... (caută prin toate colțurile)... nime...
nici aici... nici aici... nime... Numai eu singur...
apoi cui dracu i-ai cântat, dacă nu mie?!...

Florica: Lasă-mă maistore și nu-ți bate joc
de mine.

Guțan: Drăguța badii! (vrea s'o cuprinză
în brațe, ea nu se lasă)... Ba zău... lasă gluma,
că doar nu mă duce la spânzurătoare... Iacă m'a
luat și pe mine la cătane... Asta-i ursita voinici-
lor... Zău, nu plânge, că mi-se rupe inima... Ca
măne o să mă vezi iar acasă, cu sabie și
zdrăngăniind din pinteni și mândru la pas ca un
cocos... (scoate pieptul ridică capul, își trage pă-
lăria pe ochi, ia bătă ca sabie și imitează —
însă schiopătând — pasul militar; își răsucește
mustața și trage cu coada ochiului spre Florica)...
Ce mai păreche de oameni! (se oprește lângă

ea)... Eu bujor, tu garofiță... Ți-or purta Sâmbă-
tele toate fetele din sat, că le-ai luat pe voinicul
voinicilor... He-he-he!

Florica (se dă la o parte): Zău, că nu
ești cu mintea întreagă... Ian vezi-ți mai bine
de strujele și lasă-mă pe mine cu amarul meu!...

Guțan: Vezi, nu pot, nu pot și nu pot...
Toate le fac, dar asta una, nu... Îi dau dracului
pe toți când îi aud tânguindu-se și bocindu-se...
Dar jalea de fată mare... (caută cu teamă spre
casa lui, a parte): Auleo, să nu mă audă neva-
sta, c'am sflclit'o... nu-i nime... (tare): Ei, vezi
asta-i. Jalea de fată mare mă scormonește așa
nu știu cum pe la inimă... și m'ași băga și'n că-
tane, numai să-ți pot potoli amarul... Așa m'a
făcut D-zeu... inimă de ceară... Lacrima de fată
mare e pară de foc, mi-o topește cât ai bate 'n
palmă... Și de-ai totuși îmi place să-i aud bo-
cetul... Mă furnică așa nu știu cum prin toate
vinele... și pe urmă mă lovește și pe mine jalea
și-mi vine dor să mă bocesc și eu... (cântă tră-
gând cu ochii la Florica):

Frunză verde, doi cățai,
Mure coapte-s ochii tăi,
Bulz de caș îi fața ta,
Sloiu de ghiață inima!

Florica (necăjită): Du-te'n bătăi șontoro-
gule!... (iese'n partea cealaltă).

SCENA IX.

Guțan singur.

Guțan: S'a dus și m'a lăsat cu buzele um-
flate... Ea socotește că eu am glumit... Și zău,

ne ținem școala noastră românească. Nu putem. Ne silesc pruncii, ca și Tatăl Nostru să-l zică ungurește. Ne trebuie pământ, că s'au sporit plugarii români. Nu ne dă nimeni. Ne trebuie tot felul de tovrășii, căci numai punând umăr la umăr putem să răzbiim mai ușor greutatea vieții. Dar suntem împiedicați la orice mișcare. Stăm locului. Ne uscăm pe picioare. Nu putem mișca. *Pentru că ne lipsesc drepturile politice.*

Izvorul drepturilor politice este *votul*. Celce are vot, acela are puțința să-și câștige și drepturi politice. Celce n'are vot, rămâne vecinic rob. Pentru aceea *lupta pentru vot este lupta pe moarte și pe viață.*

Am fost veacuri dearândul în cea mai scârnavă robie și slugii celor mai crânceni tirani. Când duhul vremurilor a șters iobăgia și a dat neamurilor libertate, noi tot robi am rămas, pentru că nu ni-s'a dat *votul*, ce ni-s'a convenit în trebile țării, ci prin Ardeal sunt și astăzi sate de sate, în cari abia câte-un Român are drept de vot la alegerea de deputați.

În chipul acesta în toate locurile au pus asupra noastră dregători străini, cari nu cunosc limba noastră, obiceiurile noastre, căroră li-e scârbă de ființa noastră și urăsc legea noastră. Ce bine ni-or face aceștia? Suntem socotiți străini în țara noastră și aceia, cari stăpânesc țara, ar dori să pierim de pe fața pământului. Pentru aceea nu ni-au dat și nouă *dreptul de vot* așa, cum l-au dat la alții, ci aproape 50 de ani, de când trăim în Statul acesta viață constituțională, pentru Ardeal, unde trăeste greul poporului român, au fost în țările altă lege de vot, nu ca în Țara-Ungurească, ci una mult mai proastă.

Acum iar vine rândul să se facă o nouă lege de vot. De zece ani de zile se pregătesc pentru aceasta. Poporul pretinde cu amărăciune în suflet *votul universal*, împăratul însuși cere să se deie popoarelor *votul universal*, dar aceia, cari ne-au stăpânit o mie de ani și au supt sucul vieții din oasele noastre: *odată cu*

capul nu voiesc să ne deie votul universal.

De bună voie nici nu-l vor da. Dacă noi nu vom fi destoinici ca să-l luăm, atunci urmașii noștri cel puțin încă o sută de ani vor duce aceeași soartă amară, de care avem noi parte și sub care au gemut strămoșii noștri. *Drepturile într'adevăr nu se dau, ci se iau.* Cine să-și deie binele său altuia? Cine să-și împartă puterea cu altul?

Vorba este însă, că într'un stat constituțional *voința cetățenilor* în urma urmelor totuși trebuie să învingă. Dar *lumea trebuie să știe de voința aceasta.* De nu spui, ce te doare, poți muri, căci nimeni nu te știe vindeca. Trebuie dar și noi Românii să ne spunem *voința noastră* pentru *votul universal* și să ne-o spunem cu atâta tărie, încât puternicii zilei să nu cuteze a nu o lua în socotință.

E rândul luptei acum, frați Români! E vorba de legea votului și noi trebuie să ne ridicăm cu toții ca un singur om, *să cerem, să pretindem, să ne luăm votul universal.* De nu vom ști să ne luptăm nici acum pentru drepturile, ce ni-se cuvin, nu le vom avea nici acum. Și atunci lumea va judeca, că suntem vrednici de soarta ticăloasă, în care ne aflăm, căci numai prin muncă se câștigă binele, numai prin luptă se câștigă drepturile.

Și mai vărtos *tinerimea* are sfânta datorie să sară în foc pentru *votul universal*. E vorba de viitor. Și viitorul e al tinerilor. Feciorii de țărani și tinerii intelectuali, ei trebuie să stăruie mai ales pentru lupta aceasta mare, pe care trebuie să o dăm în numele viitorului nostru.

Ție mă adresez dar, tinerime română, în tine și hărnicia ta este așezată acum nădejdea noastră. S'a ținut marea adunare dela Arad, se va ținea alta la Lugoj și iarăși alta altundeva, dar toate acestea nu vor fi de ajuns.

Toate satele Românilor trebuie să sară în picioare, trei milioane și jumătate de oameni să se miște, un an de zile să nu treacă o sfântă Duminecă ori o sârbă-

toare, în care să nu se țină printre Români adunări de popor, în care să nu se ceară: *votul universal*.

Acum ori nici odată!

Calvarul școlii românești

— Un document istoric —

Prin limba sa trăește poporul. Și fiindcă vreau să ne desființeze ca popor, vreau să ne ieie limba. Școala românească este cetatea cea mai tare a limbei românești. Împotriva acestei cetăți își îndreaptă toate ghiulele lor cele mai otrăvitoare. Școala românească este ghimpe în ochii lor. O știm asta cu toții. Știm ce luptă desnădăjduită trebuie să poarte forurile noastre bisericești pentru școala românească. Ai putea să scrii volume întregi despre lupta grozavă, ce trebuie să o purtăm pentru școala românească. Adeseori însă pentru a face lumină asupra unei chestiuni, îți servește mai bine un *singur caz* concret, decât cărți întregi.

Am primit în zilele acestea dela preotul Teodor Hârșianu din Chimitelnic un raport foarte interesant despre piedicile, cari li-se pun Românilor de-acolo în cale întru susținerea școlii lor românești. Nu e scris raportul acesta cu mare meșteșug de condei. Autorul se pare a fi un preot bătrân din lumea veche, cu limba lui curială, în care își compune Sfinția Sa „*scriptele oficiale*” și rapoartele lunare către Veneratul Consistor. Dar ceea ce se povestește în cuvintele acestea atât de departate de limba măiastră a tinerilor noștri literați, este atât de caracteristic, atât de adevărat, atât de trist și duios, încât ne am hotărât să publicăm acest raport la locul de frunte al ziarului nostru, ca mărturie clasică despre prigonirile, pe cari le suferă școala românească în această nefericită țară, *ca un document politic* pentru partizani, *ca un document istoric* pentru generațiile viitoare, ca să se știe, ce luptă trebuie să purtăm noi cu puterea în-

numai eu știu, cum m'a furnicat pe la inimă... Plânsu de față mare mă nmoaie... Și când fata-i frumușică ca dumneaie... (gest de plăcere)... Dar acum mi-a ajuns pe ziua de azi. Mă duc să nu mai aud tângueli, că mi-se acrește sufletul!... (vrea să iasă și se izbește'n față cu Ițic, care tocmai vrea să intre pe scenă).

SCENA X.

Gușan și Ițic.

Gușan: Ehe!.. Iacă încă un Român necăjit!... (îl apucă pe Ițic de caftan și-l aduce'n mijlocul scenei).

Ițic: Iah-vai, iah-vai, maisthor Măria Sa...

Gușan: (cătră public): Nu v'am spus că-i Român Ițic?.. Auzitu-l'ați ce fain se vaită?.. (imitându-l) Iah-vai, iah-vai! (cătră Ițic) Ce-i jupâne? Ți-i crășma goală, de miorlăești ca un cotoiu?

Ițic: Crișmi?.. Crișmi?.. plin... todium plin... Rumunili bea multh... da plithesthi pișhin... Și 'nbat digrabha și bathe pe Ițic indathe... Iah-vai... Iah-vai!.. Și tribi să li dhai rachii furtunfurt... Da rachii sfurșești... și banii nu plithesthi... Ce si fach?.. Ce si fach?

Gușan: Ce să faci?.. Prost mai ești, jupâne! Uite, eu te învăț ce să faci.

Ițic (iute): Invăță la mini, învăță la mini!

Gușan: Te învăț, Ițic. Da nu pe degeaba... Ce-mi dai?

Ițic (se gândește): Ce si dhau iu? (pauză)

...I-hi!.. Dhau la thini ci nu dhat Ovreu inchi la niciun goi... niciudath... iu dhau la thini.

Gușan: Ce, jupâne?

Ițic: Dhau la thini... suruthari dulci (se repede la el să-l sărute).

Gușan: Pții!.. Ucigă-te sfânta cruce!.. (îl înbrânțește dela sine cu putere).

Ițic: Iah-vai! Iah-vai!.. așa iești goile... Jidovile siracha pupă la iel... și goile faci buf la siracile... Iah-vai, iah-vai măr gheșen!

Gușan: Mai taci din gură cărlionțatule... Ca să mă scap de tine, ți-oi spune și pe nimic. Că tu ești făcut pe luat, nu pe dat.

Ițic (vesel) Vuăs?... Sphui pi nimic?... Zic zoi, lasă-l pi mini să phup la timi.

Gușan (îi arată palma) Să te pună dracu!.. (Ițic se ferește îngrozit). Zici că ți-se sfârșește rachiul. Bine, măi Ițic, de aia te vaiți tu? Da n'ai tu apă?

Ițic: Aphe?... Vi haist aphe?... Distul phi Muruș!..

Gușan: Apoi ia rachiul' ăla puțin pe care-l ai și bagi în el multă apă, apoi se face din rachiul puțin, mult rachiul!..

Ițic (zâmbind cu oarecare dispreț) Am fochut!.. Am fochut!

Gușan: Și ca să nu bage de samă creștinii, că rachiul-i botezat, trebuie să-l mai dregi cu vitriol, știi ca să-i ardă 'n gâtlej, chipu: țaria rachiului!.. (se uită ținând în ochii lui Ițic).

Ițic (zâmbind cu șiretenie) Am fochuth. Am fochuth. (gest).

Gușan (îndârjit): Apoi, ca să nu se ispră-

vească prea iute, trebuie să nu dai măsura plină. Pui la litră încă un fund pe dinluntru... cu un deget mai sus... peste fuudul ei.

Ițic (râzând cu hohot) Hi-hi-hi-hi!.. Am fochut! Am fochut! (tainic) Cu doi degith (gest cu degetele).

Gușan (abia stăpânindu-și mânia, repede) Și dacă oamenii n'au bani, dă-le pe găini, pe pui, pe ouă, pe lapte, pe găști, pe rațe, pe bucate, pe ce au oamenii.

Ițic (râzând cu hohot) Hi-hi-hi-hi!.. Am fochuth!.. Am fochuth! (râde și-și freacă mâinile mulfumat).

Gușan (cu pumnii strânși, stăpânindu-și furia) Ai făcut?... Ai făcut?... Apoi dac'ai făcut, ce mai vrei?

Ițic (tainic): Iu n'am nici-un pricin cu oamenii... Ele dhau bichiros thot, thot lui Ițic... Io bichiros li iai thot, thot... (râde) Nici-un pricin! Dar dachi iai tot, nu-i ghini, că nu rămun la el nimic. Și dachi nu rămun nimic la goi... chim mai pothi ei chimpura rachii la Ițic?... Hm?... Vezi, auch zoi nu-i ghini, auch zoi nu-i ghini... (gest, mutră nedumerită). Vezi de-aia nu știi la mini ce si fache...

Gușan (înfuriat) Jivină spurcată! (îl privește cu ură și dispreț și se ferește la o parte de el, scârbit).

Ițic: Vuăs?... Jivini spurchath?... (a parte) Maistor azi nu ari voii bhun. Mă char de ici... pin nu dhai chu phumn... ai-vai... che schioph... și dhe thare!.. (se strecură de pe scenă ca o pișică).

(Va urma)

grozitoare a Statului pentru școala noastră românească.

Dăm deci raportul acesta întocmai cum l-am primit, fără nici o schimbare, afară de cele ortografice. Și jocul sorții a voit, ca tocmai azi să primim și un program a unei festivități școlare dela școala de stat din Sasca, o comună românească, cu școala de stat, cu elevi numai români. Va vedea neamul nostru românesc din acel program, la ce-i învață pe pruncii de Români școala de stat. Aceste două documente, puse una lângă alta, sunt cele mai clasice icoane ale amarului vieții noastre nefericite.

Să urmeze deci acum raportul părintelui Teodor Hârșianu din Chimitelnic.

Patru atentate asupra unei școli

Chimitelnic, Faur 1911.

Mult Stimată Redacțiune!

Cele mai multe din școlile noastre românești edificate înainte de asta cu 30—40 de ani au fost și sunt necorespunzătoare legilor școlare mai nouă. Astfel și edificiul școlar din Chimitelnic, pe lângă toate, că pe când s'a edificat a fost unul din cele mai corespunzătoare legilor de atunci, în urma legilor școlare mai nouă a devenit necorespunzător. De aceea la un ordin consistorial din 1904, păreții edificiului școlar trebuiau înălțați cu 1 metru, sala de propunere lărgită cu 2 metri, băncile făcute din nou numai pentru câte 4 prunci și padimentată. Aceste erau scăderile de delaturat ca școala să fie întru toate corespunzătoare. Fiindcă școala noastră nu are nici un fond de venite, în 1905 din puținii bani bisericesti s'au făcut scaunele și s'a padimentat sala de propunere, rămânând ca celelalte 2 scăderi să se delature în anul 1906.

În primăvara anului 1906, chiar pe când senatul școlastic se pregătea și la delaturarea acelor 2 scăderi, ne trezim ca cu un trăsnet din senin, cu un ordin dela comisiunea administrativă venit prin oficiul pretorial, în care se zicea în partea a II. *A mennyiben pedig az érsek útirtata szerint az iskolaszék az iskola jelenlegi helyiségét szándékozik átalakítani és bővíteni, értesítse az iskolaszéket és az érdekelt egyházat, hogy az az ingatlan a községi iskola alapanyagyon tulajdona lévén, annak ily átalakítására vagy kibővítésére engedélyt annyival kevésbbé adunk, mert a tervbe vett községi elemi iskola céljára azt az ingatlant az egyház köteles a hűségnek vissza adni*, deși acel intravilan e întabulat pe lângă contract de vindere-cumpărare pe școala greco-catolică din Chimitelnic; totuși a trebuit să documentăm și prin alte dovezi cumcă intravilanul, pe care e edificată școala noastră, nicicând n'a fost avere comună. Apucătura însă a succes, că în 1906 n'am putut delatura aceste 2 scăderi singur din această cauză, și așa edificiul școlar ne-a rămas și pe mai departe necorespunzător legii și a fost dificultat. I atentat.

A urmat anul 1907 cu legile școlare ale grofului Apponyi, în urma cărora ca să nu ne perdem dreptul la susținerea școlii cu caracterul românesc, în Decembrie 1908, sub presidiul Reverendisimului d. Nicolau Solomon protopopul districtual, poporul a decis edificarea unei noi școli cu două sale de propunere și cu două puteri didactice și a ridicat salariul fundamental pentru doi învățători la 1000 coroane anual. Iară pentru întregirea de salariu de 1000 coroane anual și acoperirea cvincvenalelor de lipsă să se ceară ajutor dela stat. La începutul anului 1909 s'a făcut planul de edificare și preliminarul de spese; după acestea au fost aprobate și de Inspectoratul regesc de școale din Turda, s'a făcut repartitiunea pentru acoperirea speselor de edificare. Senatul școlastic s'a apucat de încasarea repartitiunii și de facerea cărămizii de lipsă la edificare. Până aci toate au decurs în cea mai bună ordine și liniște. Cei mai cu stare dintre poporeni au început așa plăti repartitiunea. Trei familii de cărămidari lucrau cu zor la facerea cărămizii. Notarul cercual din Budiu, Kostyán Lános un renegat neglijent în serviciul său, care de mai mulți ani pândea ocaziunea binevenită ca să ne despoae de școala românească, și la a cărui denunții mișelești furăm opriți și

în 1906 de a ne ajusta școala după cum se pretindea: văzând că chiar nu e glumă și că în Chimitelnic va să se edifice școală nouă românească cu două sale de propunere și cu doi învățători: ca să tulbure poporul, în 21 Iunie 1909 într'o ședință a comitetului comunal, a pus la dezbateră edificarea unei școle de stat în o parte a hotarului numită *priporă*, unde locuiesc într'un complex mai mare vr'o 40 familii, dintre cele mai cu bună stare materială. Comitetul comunal, diu cauză că numai cu finea anului precedent, poporul întreg decisese edificarea unei noi școli în Comună, nu s'a învoit la școala de stat, al II. atentat.

Notariul turbat de mânie, că nu i-a succes încercarea și că nu are cu ce să se recomande la mai marii săi spre a-și mai acoperi neglijența și alte slăbiciuni, a recurs la altă apucătură. A început a propaga printre poporeni, că statul voiește a statifica toate școlile, că deși Chimitelnicanii își vor edifica școală, aceea tot nu va fi a lor, nici școală românească, ci ungurească. Și că, cu spesele cu cari ș'ar edifica școala proiectată și cu ce mai are biserica, care încă e foarte slabă, mai bine să-și edifice o nouă biserică.

Pe când era sigur de reușită, conchiamă din nou comitetul comunal în ședință. La această ședință invită și pe inspectorul regesc de atunci Polyánszky László, un polon renegat, ba chiar și pe toți 3 crâșmari jidovi, cari nici nu erau membri în comitet. Se pune la dezbateră edificarea unei școle de stat tot în *priporă*. Pe unul dintre membrii comitetului, a cărui fecior e cassar comunal, îl spăria că dacă nu va vota pentru școala de stat, îl țipă din cassierie, ba ca să fie poporului mai ușor, îl instruează ca să ceară dela inspector, ca nu numai școala din *priporă* să o edifice și susțină statul ci și cea proiectată a se edifica în comună. Moima ascultă ademenirile sirenice ale notarului și fără a comunica oarecui ce voește a face, și cere dela inspector, că decât să fie în Chimitelnic 2 școli, una românească, alta ungurească, mai bine să-le edifice și susțină statul pe amândouă. Inspectorul promite că va sprijini la ministeriu cererea comitetului, și așa cu 3 voturi contra la 2 se decide edificarea și susținerea din partea statului a ambelor școli din Chimitelnic, având poporul a face cărașiile de lipsă, zilele cu palma, a da locul de edificare, a plăti pensiunea de câte 24 cor. pentru fiecare învățător și a da o repartitiune anuală de 5% după darea de pământ. Notariul iubilează și nu învinge a se lăuda, că a scăpat pe Români din Chimitelnic de o greutate nespus de mare. Iară noi cei cu dorul în inimă de a ne susține școala noastră românească, oftăm greu și dureros. Al III. atentat.

Afacerea aceasta s'a adus la cunoștința Prea Onoratului Consistoriu metropolitan din Blaj, carele la rândul său remonstrează la Înaltul ministeriu de culte față de ingerința nemernică a inspectorului regesc în afacerea școlii, chiar pe atunci pe când edificarea aceleia era prea deplin asigurată și remonstrația este încununată de succes.

Timpul de iarnă mi-a trecut foarte cu greu, căci tot așteptam rezultatul remonstrării Prea Veneratului Consistor. Ba fiind chiar neastămpărat în dorința de a ști ce va fi cu cauza școlii, în 4 Ianuarie 1910 sub Nr. 151 din 1909 am cerut dela Onorata comisiune administrativă comitatensă din Turda, că ori să îndrume pe d. inspector să exopereze la Înaltul ministru edificarea și susținerea școlii de lipsă în Chimitelnic, după cum s'a promis: ori ca Comisiunea administrativă să ordoneze încasarea chiar și cu forța a repartitiunii făcute pentru edificarea școlii confesionale românești, că ce poporul nepriceput și răzimat pe promisiunea d-lui inspector, nici cum nu voește plătierea acelei repartitiuni. Ca răspuns la cererea mea Nr. 151 și cu provocare la ordinul ministerial, în 28 Martie sub Nr. 22 din 16 Martie 1910 primesc la oficiu răspunsul comisiunii în care se zice: *A vallás és közoktatásügyi miniszter ur tanfelügyelőhöz intézet 114256/909. számú rendelete értelmében M. Keménytelke községben állami elemi iskolát egyelőre szervezni nem kíván. Felhívjuk iskola épületének fölépítésére és annak 1910/11-ik tanévben két tanerővel való megnyitására.*

Bucuria mi-a fost nespus de mare la primirea acestui răspuns, dară împreună cu mari griji. Poporul nu voește să creadă, că e chiar așa, până când în primăvară târziu îi spune și

notarul, că statul nu ne face școlile. Dară cu toate acestea învață pe popor, ca să nu plătească repartitiunea, că în cele din urmă, dacă statului îi trebuie școli mai bune ca care se află, și-le va face el. Senatul școlastic nici nu mai îndrăznia a pomeni de școală românească. Căci era înzultat și chiar amenințat de popor. Eu încă numai cât, că n'am plătit cu viața nizuința de a edifica școala. Singurul dintre membrii senatului, care nu s'a înfricat de amenințările poporului, a fost curatorele prim d. Emil Maior un tânăr inteligent de bună speranță, fiul antecesorului meu, a fostului v. protopop: Vasiliu Maior.

Prin Aprilie ne vine la vizitarea școlii sub-inspectorele Nagy Géza, poate cel mai calm în toată cancelăria inspectorului regesc din Turda, și adunându-se mai mulți poporeni la casa comună ne-a spus, că Statul nu ne face nici o școală, deoarece nu are bani, ci să ne facem școala proiectată, iar de nu, va trebui ca tot noi să facem școală comună, care nu va mai fi românească, ci ungurească. Aceasta ne-a ajutat foarte mult, dar luptele și neplăcerile tot nu s'au curmat. Repartitiunea nu s'a putut încassa decât cu forța; dar totuși am învins.

Cu finea lui Noemvrie 1910 noua școală s'a putut găta întru atăta, încât s'a putut da uzului și de atunci până în 18 Febr. a. c., nu am avut nici eu nici poporul, decât momente de bucurie, căci parcă nu ne încredeam în rezultatul ostenelelor noastre. Edificiul școlii nouă e măiestros, așezat în mijlocul comunei pe un loc ridicat și înfrumusețază toată comuna. Poporul nu numai că a uitat toate greutățile și neplăcerile, ci cu mândrie se uită la școală, ca la cel mai mare semn de laudă a lui.

În 18 Februarie a. c., ne vine la vizitarea școlii noul inspector regesc dr. Balló István, Săcui din Csik. Despre noul edificiu școlar s'a exprimat cu *gyönyörű épület*; iar progresul în limba maghiară l-a clasificat cu *elégesség*, și cu toate acestea ne-a spus, că ajutor de Stat nu vom căpăta. Cu această ocaziune și dânsul a încercat edificarea școlii de Stat. La luarea protocolului cu comitetul comunal s'a provocat la un ordin ministerial din 18 Martie 1910. Data scriptei dela comisiunea administrativă, în care se zice că, Statul nu intenționează deocamdată a edifica școala în Chimitelnic e din 16 Martie 1910. Se poate oare chiar și în Ungaria, ca un ministru într'un interval așa de scurt să-și schimbe părerile și să dea 2 ordinațiuni, cari se contrazic atât de flagrant?

În 9 Iunie 1910 primesc dela inspectorul regesc din Turda o scriptă cu n-rul 745 din 6 Iunie 1910, în care la fine se zice: *Tessék az építkezést megkezdeni és idejűleg az államsegélyt is kérelmezni, ezt biztossan magkapják*. Arăt d-lui inspector ambe scriptele acestea, dar Săcuiul nu zice nimic, ci numai dă din umeri. A spus că azi nu e nici o lipsă de școală de Stat, căci deși pruncii de toate zilele sunt 200, mai mult ca a treia parte sunt atât de mizeri, încât nu pot trăi fără a se băga de servitori, iar pe servitori legea nu-i obligă la școala de toate zilele. Nu folosește nimic nici aceasta, la puil de cărbunar. Nu! lui îi trebuie școală de Stat cu ori ce preț, și încă nu în *priporă*, după cum pofteste antecesorii său, ci în comună, adică în coastele școlii noastre confesionale.

Intrăm în pertractarea acestui obiect. Inspectorii își dă la protocol pretensiunile, ce avea a le cere dela popor și anume:

a) Comuna să cumpere și întabuleze pe erariu 800—1000□, cari în Chimitelnic precum se vinde astăzi locul și spre scopul școlii de stat ar fi 3000;

b) Să cedeze intravilanul destinat pentru școala comună, a cărei arendă anual face 31 cor.;

c) Să presteze toate cărașiile și lucrul cu palma cât va fi de lipsă, care era și se putu calcula, după cum știm, că s'a plătit la școala noastră cel puțin în 2500 cor.;

d) Să solvească o repartitiune anuală de 5% după darea de pământ și taxa de 24 cor. anual la fondul de penziune, cari anual ar face cam 200 cor.;

e) Să se îngrijească comuna de o grădină pentru instruirea pruncilor de repetiție, care dacă ar fi numai 800□ cu cinetura și îngrijire iarăși ar costa cam 3000 cor.

Tot ce ar costa pe popor ar fi 8731 cor.

Și cu toate acestea d. inspector spune, că vine să facă ușurință poporului românesc din Chimitelnic; o astfel de ușurință s'ar putea asemăna cu dragostea moimelor, ori cu a unui binevoitor, care ar zice cătră un om năcăjit: Omule, cumpără-ți un ștreang cu o pițulă și mi-l dă în mână, ca să te spânzur eu cu el, ca apoi atunci îți va fi mai ușor.

Cu talmăcirea în românește a acestor pretențiuni, sunt însărcinat eu înainte de a explica punct de punct, citesc din circularul conzistorial XXX—1910 §. 36 din art de lege XXXVIII. din 1868, care zice, că orice susținător de școală, dacă solvește mai mult ca 5% pentru susținerea școlii sale, la susținerea școlii de stat nu e dator să solvească nimic. Pe noi ne costează edificarea școlii peste 200%, iar susținerea ei aproape 30%. La acestea d. inspector îmi face observarea: *Ügyelyen plébános ur mert az állam segélylóg*, firește ca să mă sparie -- dară nu i-a succes, căci după aceste cuvinte am apărat dreptul poporului meu și mai cu foe -- și toți ne-am declarat în contra școlii de stat, denegând orice prestațiune sau ajutor.

Geniul din Csik se infuriază și începe a amenința. La cari m'am sculat în picioare și i-am spus în limba mamă-sa deși vorbesc foarte rău unguerește, cam următoarele: Măria Ta! Comitetul comunal din loc în 12 Iulie 1909 a cerut dela stat să-i edifice și susțină toate școlile de lipsă, și s'a deobligat la toate prestațiunile ce i-s'a cerut. Inaltul ministeriu nu numai, că nu i-a împlinit dorința, ci pe cum spune scripta aceasta, ne-a silit să ne edificăm școala proiectată cu 2 sale de propunere și cu 2 învățători, zicând că deocamdată nu intenționează a edifica școală de stat în Chimitelnic. Cum vine acum iarăși d. ministru, când noi avem școală corăspunzătoare, se încerce a edifica școală de stat și pretinde dela popor atâtea jertfe? Doară poporul acesta, care plătește dare grea la stat și dă feciori la cătane nu e prostituata statului, ca acela să-l folosească până la greață și apoi să-i dea cu piciorul. Facă-și statul câte școli va voi și unde va voi că nu-l putem împiedeca, dară noi Chimitelcanii nu dăm nimăruî nimic, căci la aceasta nu ne poate obliga nici o lege. Așa a decurs al IV *atentat la viața școlii românești din Chimitelnic.*

După închiderea ședinței acesteia și subscierea protocolului, ne-am retras iarăși la locuința curatorului primar d. Emil Maior, unde mai petrecusem și înainte de ședință aproape 4 ore. Aci furăm însoțiți de notarul Kostyán Iános și de învățătorul de stat din Budin: Gulás Endre. După ce ne așezăm la masă lângă pocale cu vin roșu, învățătorul de stat, îmi zice că ar fi bine, ca noi să predăm noua școală statului să nu ne mai hărjuim cu statul, că tot nu vom învinge. La acestea observă d. Inspector, că aceasta nu se poate, de oarece cu Metropolitul Mihályi nu pot pertracta astfel de chestiuni, iar eu i-am răspuns, că decăt se fac un lucru ca acela mai bucuros mă las să mă ducă la furci. Și o zic și acum, că decăt să-mi dau școala din mână încât va sta în puterea mea, mai bucuros mă las să mă ducă la furci, așa să-mi ajute Dumnezeu!

După acestea mai petrecurăm ciocnind cu pocalele de vin roșu, până când fluidul din aceea nu numai, că convinsese pe d. Inspector despre adevărul pentru cari ele pledau, ci îl chiar învinsese și așa plin de vin roșu până la mărul lui Adam a plecat aproape de 7 ore sara spre Mureș-Ludoș.

Acum să meditam puțin asupra lucrului, ca să înțelegem mai bine apucătura. Notarul Kostyán Iános s'a pus în coastele școlii noastre românești de mai mulți ani. Fiind el un renegat neglijent în oficiu, în anul expirat 1910 atât pentru neglijența în oficiu, cât și pentru unele delapidări a fost suspendat vre-o 3 luni de zile. Lui acum îi trebuie fapte patriotice, ca să poată rămânea iarăși în oficiu. Inspectorul regesc un Secui cealalt cu foarte puțină precumpănire și seriozitate. Notarul i-va fi făcut propunerea ca și lui Polxánszky să încerce și el edificarea unei școli de stat în Chimitelnic. Momentul și-l-a ales foarte bine, căci senatul școlastic pentru terminarea edificiului școlar, pentru prevederea cu recușitele și mobilierul de lipsă, și pentru străformarea școlii vechi în locuințe pentru 2 învățători, trebuie să mai ceară dela popor jertfe ca la 3000 coroane. În 1909 i-a succedat apucătura și ne-a învrăjbit de un an încheiat n'am putut face nimic cu poporul să-și plă-

tească repartițiunea ca să ne apucăm de edificarea școlii, oare îi va succede și acum??

Intreagă afacerea aceasta cu toate peripețiile ei s'a adus la cunoștința Prea Venerabilului Consistor din Blaj ca din nou se demonstreze la Inaltul ministru de culte din Budapesta și față de acest atentat. Și sperăm, că dacă 1909 demonstrația Prea Venerabilului Consistor a avut efect salutar, cu atâta mai vârtos trebuie să aibă acum, căci atunci aveam numai planul de edificare pe hârtie, iară acum avem școala în realitate. Dumnezeu să ne ajute să trecem cu bine și prin această încercare.

Cu stimă și respect

Teodor Hârșian
paroh gr.-cat.

O festivitate școlară într'o școală de stat cu elevi români

Românii noștri, apăsați de sărăcie și de grijile vieții, în multe părți cer școală de stat, ca să se ușureze de spesele cultului. În articolul nostru de mai nainte am dat raportul unui preot despre aceea, cum ar vrea stăpânirea să fericească satele noastre cu școle de stat așa, ca greutatea și cheltuielile școlii să rămână tot pe umerii sărmanilor Români. Acum arătăm cetitorilor noștri, ce învață pruncii de Români în școlile populare de stat.

În Sasca, o mare comună românească din Bănat, la școala de stat cu *învățător român* și cu școlari numai români, în ziua de 15 Martie, pentru amintirea zilei de 15 Martie, în care zice, că s'a născut libertatea maghiară, s'a aranjat o festivitate școlară, unde elevii români au cântat și au declamat. Ce au cântat și ce au declamat? Se vede din programul, pe care îl publicăm aci în întregime sa. Îl dăm mai nainte unguerește, cum a fost compus, iară la urmă îl dăm și în traducere românească pentru aceia, cari nu știu unguerește.

Iată-l :

Meghivó

A szászkabányai állami ellemi (alsó) népis-kola helyiségében folyó évi márczius hó 15-én, nemzeti szabadság megszületésének dicső emléknepján d. e. 10 órakor iskolai ünnepélyre :

Tárgyrend :

1. „Szózat” énekli a tanuló ifjuság.
2. „Nemzeti dal” szav. Petru Mihály, V. oszt. tanuló.
3. „Alkalmi beszéd” felolvassa : Baias Fülöp, tanító.
4. „Márziusi dal” szav. Jián Iános, V. osztálytanuló.
5. „A magyar ifjakhoz” szav. Carmancioc Sándor, V. oszt. tanuló
6. „Mi a hazá” szav. Darabancz Iános, II. oszt. tanuló.
7. „A magyar nép” szav. Cristoiu Mátyás, VI. oszt. tanuló.
8. „Kossuth nóta” énekli a tanuló ifjuság.
9. „1848” szav. Seláriu Péter, VI. oszt. tanuló.
10. „Ha férfi vagy, légy férfi” szav. Szuperceán György, VI. oszt. tanuló.
11. „A magyar zászló” szav. Darabanți Iakab, II. oszt. tanuló.
12. „Bilincs” szav. Darabanți Péter, IV. oszt. tan.
13. „Bizony mondom, hogy győz a magyar”.
14. „Talpra Magyar” szav. Preotescu Floris.
15. „Kölcsy Hymnusz” énekli a tanuló ifjuság.
Szászabányán, 1911. évi, március hóban.
Az áll. iskola tanítótestülete.

Invitare

la festivitatea școlară, ce se va ținea la școala elementară poporală de stat din Sasca întru amintirea nașterii libertății naționale în 15 Martie a. c. la orele 10 a. m.

Programul :

1. Szózat (Resunet), cântat de tinerimea școlară.
2. Nemzeti dal (Cântec național), decl. de Mihaiu Petru, elev. de cl. V.

3. Alkalmi beszéd (Discurs ocazional), rostit de Filip Băias, *învățător.*
4. Márziusi dal (Cântec de Martie), decl. de Ioan Jian, elev de cl. V.
5. A magyar ifjakhoz (Către tinerii maghiari), decl. de Alex. Carmancioc, elev de cl. V.
6. Mi a hazá? (Ce este patria?), decl. de Ioan Darabanț, elev de cl. II.
7. A magyar nép. (Poporul maghiar), decl. de Mateiu Cristoiu, elev de cl. VI.
8. Kossuth-nóta (Cântarea lui Kossuth), de tinerimea școlară.
9. 1848, decl. de Petru Șelariu, elev de cl. VI.
10. Ha férfi vagy, légy férfi (Dacă ești bărbat, fii bărbat), decl. de Gheorghe Supercean, elev. de cl. VI.
11. A magyar zászló (Steagul maghiar), decl. de Iacob Darabanț, elev de cl. II.
12. Bilincs (Lanțuri), decl. de Petru Darabanț, elev. de cl. IV.
13. Bizony mondom, hogy győz a magyar (Îți spun zău, învinge maghiarul).
14. Talpra magyar (Sus Maghiare!), decl. de Florea Preotescu.
15. Kölcsy-hymnusz (Imnul lui Kölcsy), cânt. de tinerimea școlară.
Sasca, luna Martie 1911.
Corpul învățătoresc dela școala de stat.

Prigonirea limbei noastre

— Scandalul dela universitatea din Cluj —

Stăm indignați sub impresia unui scandal rușinos a unei întâmplări de necrezut.

Dreptul de a vorbi și de a cugeta românește e călcat cu forța brachială din partea tinerimei univ. maghiare, crescută într'un spirit fals și mincinos, care nu vede decăt valurile de popot și nimicire, ce pornesc din București. Isprava lor formează o pagină tristă și neagră în istoria luptelor culturale ale popoarelor.

Astăzi, când toate popoarele se luptă pentru desăvârșirea graiului și culturii naționale, știut fiind, că numai astfel se poate edifica templul și altarul sfânt al culturii omenești -- întâmplarea medievală din Cluj ne oprește cursul sănătos a minții și a muncii noastre pentru a ne da samă despre oamenii, cu cari trebuie să trăim și despre zilele grele și întunecate, cari trebuie să le trăim numai noi.

Fițuica ultra maghiară din Cluj e plină de minciuni la adresa tinerimei universitare române, în interesul adevărului voiu da pe scurt povestea scandalului, pentru a-se învedera cine sunt dușmanii statului :

Ca nu cumva ziua de 15 Martie să vină și să treacă fără ca tinerimea maghiară să se arate vrednică de tinerimea din 48..., să arate cu duhul ideal și patriotic, stăpânește și azi tinerimea maghiară -- înainte de aceasta cu câteva zile a luat hotărâre, că vor trimite o deputație la rectorul univ. pentru a-l ruga să nu mai permită a-se vorbi românește în edificiul universității, iar în caz că rug. lor nu va fi împlinită vor persecuta cu forța ori ce vorbă românească.

În 14 Martie după amiază dela 3 ore studenții mediciniști anul I., au oră de istologie înainte de intrarea profesorului studentul român Gheorghe Rachovean citea „Românul”. Un săcui îmbrăcat în hainele lui Arpád cu numele Dadai îi smulse „Românul” zicându-i că în edificiul unui institut unguereșc, nu-i ertat să citească foi cari insultă poporul și statul unguereșc. Văzând această nedreptate studentul Ștefan Hossu, a voit să-i iea înapoi „Românul” însă lucrul a ajuns la încăierare, unguerul Daday e trântit jos. Aceasta a fost deajuns ca deodată să se ridice 40 universitari ungueri asupra lui Hossu. S'a produs o mare învâlmășală, care însă s'a împrăștiat la intrarea profesorului Apáti, care fără să întrebe despre cauza acestui scandal pe tânărul Hossu l-a îndrumat afară, (cum a declarat înaintea unui ziarist unguer pentru a liniști spiritele foarte tulburate).

Acesta e adevărul crud, iar nu cel răspândit de foile unguerești cari răspândesc murdăriile și minciunile cele mai sfruntate la adresa tinerimei române.

Că noi am fi fost înscenatorii, că noi am agitat în contra statului și că zilnic vătămăm ambiția stăpânitorilor -- din simplu motiv că facem cel mai firesc lucru vorbim limba ro-

mânească care pentru ei e agitație și demonstrație — iată mentalitatea unor oameni cu un suflet bolnav și orbit.

Când lucruri de acestea se îtuâmplă la o universitate, care ar trebui să fie facla de știință și cultură, ar trebui să fie altarul unde se muncește pentru fericirea și desăvârșirea omului — ce să mai zicem de altele. Fapta D-voastră fie pusă sub judecata vremii de astăzi, a veacului al 20-lea și a simțului uman, care va vedea și va enunța adevărul.

Ne doare și împreună cu noi suferă un pnpor de 12 milioane, ca în mijlocul nostru pe pământul de aur, udat cu lacrimile și suferințele noastre, ni se persecută graiul nostru, gândul și sufletul nostru românesc.

Coresp.

Un glas din America despre noi

„Românul“ ziarul fraților Români din America scrie următoarele:

În vremile din urmă ni-s'a dat prilejul să vedem petrecându-se niște lucruri triste în viața politică a românilor din Ungaria.

Pe de-o parte vedem câțiva foști fruntași, desertori, vânduți străinului, precum vicarul Mangra, Slavici, Broțe și dr. G. Popa, cari au sportat abia de trădători ai lui Siegescu, Burdea, Babeș și Gergely Moldovan, încercând împreună să spargă rândurile de luptători adevărați români.

Din Budapesta au pus la cale fel și fel de intrigi și curse, ca să ducă neamul în tabăra dușmană.

Ziarul partidului național „Lupta“, din Budapesta, ajuns pe mâna unui tipograf cu numele Birăuțiu, a început din nou cu matrapasicurile sale politice, cercând să se vindă ca să primească bani și ajutoare dela guvern.

Comitetul național a pornit proces pentru ziarul „Lupta“, cari îi lunecase din mâni. Acum nu avea nici ziar și era atăcat aspru și de guvern și de trădătorii vânduți străinului.

Iacă, că în aceste clipe grele pentru neamul nostru, să descopere tristul adevăr, că și ziarul „Tribuna“ ține legături cu cei vânduți și scrie mereu în potriva comitetului național, ca să-l murdărească în ochii poporului.

Primejdia era mare, că intriga atăcase acum din patru părți deodată, plănuiind nimicirea noastră, plănuiind desorganizarea totală și înstrăinarea turmei de la conducătorii ei încercați.

Pe de-asupra la toate acestea o seamă de tineri scriitori, cari cred, că dacă știu scrie poezii și povești, de sigur trebuie să fie măiestri și în politică, s'au dat pe partea „Tribunei“ din Arad, îngreunând și mai mult starea strâmtorată a comitetului național.

Unii dintre acești tineri setoși de înaintare de altfel, au vrut să sară la cărma neamului, doborând pe toți conducătorii încercați de până azi, fără ca să fi dat însă o dovadă, că ar fi în stare se îplinească dânsii locul celor îmbătrâniți în lupte.

Altora le-a crescut poftă de conducere, ca să ajungă deputați, — alții au urmat pe soții lor numai așa, ca să facă și ei la fel.

Dar norocul neamului nostru nu ne-a părăsit nici în aceste clipe grele. Comitetul național dat piept bărbătesc cu toți potrivnicii, atât cu cei străini și vânduți, cât și cu cei din casă, cari voiau să pescuiescă în apa tulbure.

Și, Comitetul a învins pe deplin.

Mai întâi a reușit ca să silească pe Birăuțiu să înceteze ziarul „Lupta“. —

A descoperit lumii intrigile „Tribunei“ și a reușit astfel să trezească lumea românească, totodată a înființat la Arad un nou ziar, numit „Românul“, care a fost pus sub conducerea iscusitului și încercatului nostru Vasile Goldiș, fost deputat al cercului Maria-Radna.

Astfel deocamdată vedem mântuită cetatea națiunii noastre.

Dea Dumnezeu ca și intrigile ce vor mai urma din partea lui Tisza și Jezzenszky, să aibă aceeași soartă!

Acum fraților o vorbă mai am pentru voi. Știți bine cât luptă conducătorii de acasă și cu cât greu țin ei gazetele, cari mereu sunt asuprite de procurori.

Știți cât de mare însemnătate are un ziar, în luptele noastre naționale.

Nu s'ar cuveni oare, să facem și noi tot ce se poate ca să sprijinim zările naționale din Ungaria?

„Românul“ din Arad, frate cu ziarul nost, poartă același nume și este întru toate tot atât de național și verde românesc.

Apare în fiecare zi, și costă pe an numai 8 dolari.

Veniți fraților și abonați acel bun și mare ziar, toți câți puteți și voiți cu o cale să vă împliniți și o datorință față cu neamul nostru.

„Românul“ din Arad, dă și un număr de Duminecă, popular. Acesta costă 2 dolari pe an.

Nădăjdum, că bunii noștri cetitori vor grăbi să aboneze aceste ziare cât mai grabnic, ca astfel să se arate, că și noi, Români din America suntem înțelegători și iubitori de a sprijini pe frații rămași acasă, în lupta lor pentru drepturile neamului.

Redacția noului ziar este la numărul 2 strada Battyányi, în Arad. Totodată cred că vorbesc în numele tuturor bunilor români din America, atunci când trimit pe calea asta felicitări conducătorilor români de acasă și le doresc înaintare și reușită deplină cu noul ziar național al partidului.

Să trăiască bravii conducători! Să trăiască deputații noștri!

V. E. Moldovan.

Politica în Ungaria

În cel mai modest parlament al celui mai mic stat din lume bugetul este centrul de gravitate al activității parlamentare. E și firesc, să fie așa. Căci doară adevăratul spirit și adevărata direcțiune de guvernare nu se manifestă în vorbiri și declamări iresponsabile, ci în aceea, că spre ce scopuri și în interesul cărei clase a poporului se întrebuițează venitele publice. Faptul acesta e foarte adevărat, încât dacă fiitorul istoric n'ar găsi vre-o altă însemnare despre Ungaria, decât singur numai coloanele de cifre ale bugetului; chiar și în cazul acesta scrutătorul ar avea o iconă adevărată despre sistemul de despuiare fără milă a masei populare, sistem, care caracterizează domnia de clasă actuală. În Constituție bugetul e aceea, ce e scheletul în corpul animalului.

Dacă în mărețul palat de pe malul Dunărei ar șede adevărații reprezentanți ai poporului, iar nu milionari și uzurari: ar fi imposibil, ca în jurul chestiei întrebuițării banilor publici să nu se producă vorbiri aprinse sprijinite de dovezi puternice. Ar fi imposibil, ca instituțiunile dela cari atârână fericirea milioaneilor, să nu fie supuse unei critice adevărate.

Din norocire însă, parlamentul acesta al trântorilorilor nu e oglindă, ci o caricatură a Ungariei de astăzi. Nu are nimic în el din curentele de idei și din valorile de simțiri, cari mișcă și îndreptează structurile muncitoare ale societății noastre. Trândăvia și lipsa aceasta de idei a parlamentului nu caracterizează țara, ci numai inteligența contelui Ștefan Tisza. O, acolo jos la țară, în lumea muncitorilor adie alte vânturi, decât în casele domnești.

Întreagă legislația noastră e o chestie personală a câtor-va figuri de regi mici ai parlamentului. Întreaga Constituție e, așa zicând, jocul de noroc a lui Khuen, Tisza, Kossuth și Iusth. În vreme ce în părțile Apusului viața parlamentară se bazează pe voința partidelor, a grupurilor și indivizilor și pe compromise: la noi reuma lui Francisc Kossuth și petrecerea la Raguza a lui Iuliu Iusth sunt eveni-

mente, cari trebuie să intereseze o țară întreagă. Obstrucțiunile încetează, iar cele mai importante proiecte se votează fără discuție. Și în tăcerea această idilă șeful opoziției naționale ungurești, fiul lui Ludovic Kossuth, face propagandă în presa franceză în interesul urcării cheltuelilor militare.

Dar Fr. Kossuth nu are teamă de popor, că nu-l va mai alege deputat. El, în cazul cel mai rău, face pact cu oricare guvern, care-i asigură mandatul.

Si, să se știe, în parlamentul unguresc sunt foarte mulți d'alde Kossuth, pe cari singur numai sufragiul universal, egal și secret îi poate mătura de pe acolo.

CRONICA EXTERNĂ

Răscoala din Mexico

Revoluțiunea din statul Mexico neliniștește și acum lumea politică a Europei și Americii. Statele-Unite și-au trimis trupele la graniță cu scopul de a apăra interesele supușilor americani și la caz de lipsă să sufoce răscoala. După știrile mai noi răscoala a izbucnit în toată forma în localitatea Vera Cruz nu departe de Capitală. Cu toate acestea trupele Statelor-Unite n'au intrat încă pe teritoriul republicii Mexico, ca să facă rând. Această ținută nehotărâtă dă prilej la diferite comentare.

Chiar și în Washington opinia publică este nemulțumită cu această ținută a Statelor-Unite și încep a se auzi glasuri, cari protestează în contra președintelui Taft, pe care îl învinuesc de duplicitate. Social-democrații vor interpela cu proxima ocaziune în congres, pentru ce s'au făcut atâtea spese cu mobilizarea.

Ținuta Statelor-Unite pare într'o lumină cu atât mai nefavorabilă, cu cât, se zice, că capul răscoalei Madero este ajutat moralicește și materialicește de guvernul Statelor-Unite în acțiunea sa. O altă versiune acuză guvernul, că s'ar fi pus în serviciul unui trust puternic englez, care ar avea interese la o întreprindere mare în Mexico. În fața acestor acuze oficialitatea a inventat o scuză cu primejdia rasei galbene, după care Mexico a încheiat un pact secret cu Japonia. În înțelesul acestui pact Japonia vrea să-și câștige ingerința în America. Natural această acuză, deși nu are nici un temei real, până acum, prinde de minune, unde domnește doctrina lui Monroe, care impune apărarea intereselor americane numai prin Americani. În lumea diplomatică de fapt această propunere are mai mare trecere.

De mult se credea, că toate statele mici din America, dar mai ales cele latine stau sub tutela Statelor-Unite tocmai în urma doctrinei lui Monroe. Ele își au ce e drept forma lor de guvernare independentă, dar în acțiunile lor sunt inspirate de guvernul Statelor-Unite. Prin urmare pretinsa înțelegere între Taft și Diaz referitor la mobilizare nu este lipsită de oarecare temei. Mobilizarea actuală inspiră îngrijorări de ocupare ale Statelor-Unite, care a mai urmat nu odată această politică. Provinciile Texas, Florida și California au fost incorporate la teritoriul Statelor-Unite. Nu este eschis dar, că și în cazul de față America de Nord intenționează o nouă cucerire. Dar răscoala a luat prea mică dimensiune încă și America nu se mulțumește cu incorporări de vre-o câteva mile numai, ci vrea să silească prin intervenirea ei republica Mexico să recunoască identitatea intereselor ei cu ale Statelor-Unite. Din această identitate va rezulta cu timpul și incorporarea la Statele-Unite. Și Statele-Unite invoacă ca motiv rezonoane mai înalte de stat, ca apărarea canalului Panama, care să fie totdeauna asigurat pe seama Uniunii.

Ce privește primejdia cu Japonia, ea este departe de a avea cât de cât aparența vr'unui motiv serios. E drept, că Japonia suferă de o prea deasă populație, pe care ar vrea să și-o plaseze în colonii, dar de aceea ea nu reflectează într'atât la insulele Filipine și Hava, ci mai mult la Corea și Mandciuria.

Litere — Arte — Științe

POEZIA POPULARĂ.

Drag mi-a fost drumu 'ntr'acoace
 Și n'am pentru cine-l face!
 Puiculița ce-am iubit
 S'a dus și m'a părăsit
 Ochii cu sprincentile
 Mâna cu inelile
 Gâtul cu mărgelile
 Gura cu mândrelele
 Și mi-a luat zilele
 De-a umplut movilele.

Frunzuliță trei spanace
 Pentr'o mândră care 'mi place
 Trei zile pe drum așa face,
 Trei zile și-o săptămând
 De i-ar fi gurița bună.
 Pentru mândra care 'mi place
 Nici părinții n'au ce 'mi face
 Nici judele satului
 Nici chiar domnii sfatului,
 Domnii șed și sfătuesc
 Eu cu mândra mă iubesc.

Foicică frunză creață
 Ah, amar și vai de vieață,
 Nici o dragă dimineață,
 Să nu vârs lacrimi pe față,
 Nici o dragă decuseară
 Lumea să nu'mi fie-amară,
 Mare-i lumea, eu nu'ncap
 Și mă mir ce rău le fac, —
 Ei tot spun că nu fac bine
 Mândro. că mi-i drag de tine.
 Foișoară de pelin,
 Tu streină eu strein,
 Amândoi ne potrivim,
 Hai în codru să trăim,
 In mijlocul codrului
 Unde-i place dorului,
 Să ne facem bordees,
 Cu ușorii de cireș,
 Și cu patul de măcieș —
 Să ne știe inima
 Frunza și cu paserea.

Porumbița

cu cele trei pene de aur

(Poveste slavă)

de Nicolae Petra-Petrescu

Un neguțator lasă la moartea sa, un fecior de nouăsprăzece ani. Acesta zise cătră mamă-sa: „mamică dragă, eu vreau să mă duc în lume, să-mi caut norocul“. Mamă-sa zise: „Du-te, scumpul mamei, dar nu rămânea mult pe acolo, eu îmbătrânesc, și m'aș bucura să mă ajuți la bătrânețe!“

Feciorul să duse așadară în lume și să tot duse, până a ajuns într'o pădure mare. Două zile a mers prin pădure, și tot nu i-a dat de capăt. A treia zi ajunse la o clădire, care semăna din afară a casă de vânător. Intră în odaie. Dar ce spaimă pe el, când, în loc de vânător, văzu în mijlocul odăii șezând pe un scaun, un ometeu c'o înfățișare îngrozitoare. Capul îi era sburcit, ca un mătauz, buza, ca un fedeleș, și nasul îi atârna până la buric. Era un vrăjitor. Tânărul tremura în tot trupul. „Nu te teme, fătul meu“, zise vrăjitorul, „îmi place de tine, și-ți voi ajuta, ce să poate. Tu ai plecat în lume, — să-ți cerci norocul. Prin mine îți poți găsi norocul, dacă mă vei sluji un an de zile cu credință și cinstit. Vrei să intri în slujbă la mine? — Tânărul n'avu curajul să zică, că nu vrea. A slugit la vrăjitor un an

întreg. Ca slugă îi merse bine, și stăpânul nu-l supără cu nimic.

Dupăce a trecut anul, zice vrăjitorul: „Acum să-ți dau simbria“. L-a dus într'o pivniță foarte mare, plină numai cu galbini, și-i zise: „iați din comorile acestea, cât poți duce. Cât poți lua, să fie tot al tău, și ca să poți duce, cât mai mult, voi face, că nici un galbin să nu fie mai greu, de cât o pană“. — Tânărul își umplu un sac întreg, și pe deasupra toate buzunarele. Vrăjitorul mai avea în apropierea casei și un lac, în care obicinuiu să se scalde trei porumbițe, din cari fiecare avea pe trupul ei trei pene de aur.

Se duse acum cu tânărul la lac, prinse una din porumbițe, cari tocmai se scăldau, o dete tânărului și zise: „la porumbița asta, este un dar foarte prețios. Că nu-i porumbiță, este o princesă. Fiindcă nici ea, nici cele două surori ale ei, n'au vrut să mă-ție de bărbat, deși eu am pus în cătuși pe dușmanul lor, le-am fermecat pe toate trei, dimpreună cu pe doi frați ai lor. Dacă-i smulgi cele trei pene de aur, vraja încetează, și poți fi fericit cu ea. Dar ascunde bine cele trei pene și nu descoperi nimănui, că le păstrezi, și unde le ții. Acum dute și aduți aminte de mine.“

Cine era mai vesel, ca tânărul nostru. El plecă cu sacul plin de aur ușor ca peana, și cu porumbița, și fiindcă într'aceea cunoștea bine pădurea, nu peste mult ajunsese la mamă-sa. Acolo își zidi o casă pompoasă. În zid făcu să se zidească un loc secret, ca să ascundă în el cele trei pene. După aceea smulse porumbiței cele trei pene... și iată, înaintea lui stătea cea mai dragălașă princesă... bunătatea sufletului strălucea din ochii ei... cu ea să căsători numai decât. Toți erau acum fericiți: tânărul, princesa și mama. Penele le luă tânărul și le așeză în locul secret din zid, și nu spuse nimărui, nimic despre ele, nici chiar miresei, numai — mamei sale.

Odată ieșise feciorul călare de acasă. Mama ședea acasă, la noru-sa, și nu se putea sătura de frumuseța ei și era foarte făloasă de ea. „Ce frumoasă ești fetița mea“, zise ea. „Mi se pare însă, că dacă te-ai împodobi cu una din cele trei pene de aur, ai fi și mai frumoasă. Adevărat că feciorul m'a oprit să-ți descoper ceva de secretul acesta; dar ce poate strica o pană, ea numai te va face mai frumoasă.“

Auzind acestea, princesa voia să oprească pe buna sa soacră, dar aceasta n'a vrut s'o asculte; ea aduse una din cele trei pene. Princesa a trebuit s'o pună în păr, și — era mai frumoasă ca mai înainte. „Vezi, nu ți-am spus eu?“ strigă veselă bătrâna. „Numai decât aduc și pe cealalte două, trebuie să le pui și acelea în păr. Înainte de a veni bărbatul tău, iar le punem la locul lor“. — Princesa nu voia să primească — dar bătrâna nu i-a dat pace, aduse penele și princesa a trebuit să le așeze în păr și... în clipa aceea s'a prefăcut iară porumbița. Ca porumbița sbură în fereasta deschisă și zisă: „Nu-ți mulțumesc de loc, mamică dragă, că mi-ai dat cele trei pene de aur. Mai aștept numai pe bărbatul meu ca să-mi iau rămas bun“. După acestea supărată se sui pe coperiș și așteptă.

Bătrâna rămase, ca o stană de piatră, și sta încă tot așa, când, iată, intră în odaie fiul ei. „Dumnezeu cu tine, bărbătelul meu, strigă porumbița de pe coperiș. Mulțumesc din toată inima pentru dragostea ta credincioasă, dar de văzut nu ne mai vedem nici odată“.

Cu acestea a sburat mai departe.

„O, mamă, ce ai făcut, se tânguia tânărul. Ai descoperit secretul și ai făcut să pierd pe scumpa și iubita mea soție. Acum, rămâi cu D-zeu. Ia-ți toate bogățiile mele, cu ele te poți ajunge până când vei închide ochii. Eu plec să caut nevasta pierdută!“

Și ieși iute pe ușe. Dar oricât a căutat, oricât a străbătut prin munți și văi, prin păduri și câmpuri, pe nevăstuța lui, pe porumbița, n'a găsit-o. Acum nu mai știa ce să facă, decât să se ducă iară la fostul său stăpân, la vrăjitorul puternic, cu nasul cel lung.

„Iară vii? întrebă acesta, văzând pe omul desnădăduit intrând în curte. Eu știu toate. Tu nu te-ai ținut de sfatul meu. Dar fiindcă ai fost băiat cu iubire de mamă, și i-ai descoperit și secretul numai ei, îți iert de astă-dată. Soția ta este la surorile ei, o sută de miluri departe de aici, în palatul cu coperișul de aur. Acolo am fermecat-o eu să steie. Dar numai câteva ceasuri pe zi mai poate să supoarte figură omenească, în celelalte se preface iară porumbiță. Dacă ai curaj să faci o cale așa lungă, voi îngriji să ajungi până acolo“.

(Va urma în nrul viitor popular).

„Așa i-a fost ursita“

Așa auzim în toate zilele pe sătenii noștri zicând, dacă un om a dat de o mare primejdie; noi însă nu li dăm drept întru toate, de oarece credem că, de cele mai de multe ori în viață, omul este croitorul soartei sale, și că el însuși își croiește ursita. Vom aduce câteva cazuri:

1. Se bolnăvește cineva într'o casă a unui țaran și, ce să vedem?

În loc de a alerga la medic, ca să-i ceară sfatul, și ajutorul, el aleargă după descân-tece, la un ghicit de noroc ori la leacuri băbești, care, în loc să-i ajute, mai rău îi strică, și, în cele din urmă, când boala s'a învechit încât nu să mai poate vindeca, numai atunci aleargă și la medic, spunând: „uite, domnule doctor, l-am căutat cu de toate ce m'a învățat lumea, ba i-am descântat, l-a căutat baba Stana, care i-a dat niște buruieni și, de când le-a luat acelea, parcă mai rău îi merge; nu știu ce să-i mai fac, că în doi ani am cheltuit și cămașa de pe mine, m'am împrumutat de nu știu când voi mai plăti“. Iar, dacă nici medicul nu-l mai poate ajuta și să prăpădește, atunci zice: „așa i-a fost ursita!“

Noi zicem, că nu i-a fost ursita așa, ci ursita lui a fost, ca să trăiască încă mult și să nu moară cu zile, dacă mai întâu alerga la medic.

Dar câte alte rele nu se nasc din astfel de lucruri? Dacă se întâmplă să fie vre-o boală lipicioasă, ce și-a făcut intrarea în casă, ea se prinde numai decât și la alții din familie, și poate mor mai mulți, ori boala mai mulți, cu anii, lucru, care nu s'ar fi întâmplat, dacă întreba odată pe un medic.

2. Știe foarte bine omul că, umblând cu țigara prin grajd, pe lângă claja cu fân sau paie, se poate ușor întâmpla să ajungă o mică scânteie, încât să se aprindă, arzându-i tot ce are, ba chiar și alți vecini din același sat.

Ei bine, poate să zică, că „așa i-a fost ursita?“ Nu, căci cu focul nu este de a te juca, pentru că din o mică scânteie se naște un foc mare, iar „grija bună trece primejdia rea“, și omul cu minte prinde ursita de coadă și o sillește să joace cum îi poruncește el.

3. Află omul că copilul lui aduce astăzi un ac găsit, mâne un ban, poimâne un ou și apoi un bou, și nu-i face nimic dela început când a adus un ac, căci negreșit că acel copil are să iasă un hoț, un tâlhar, a cărui locuință va fi pușcăria și chiar ocna.

Și să zicem și despre un astfel de copil că „așa i-a fost ursita?“ Nu, căci ursita lui ar fi fost să se facă un om folositor, și pentru el și pentru alții, un om cinstit și cu frica lui Dumnezeu; dar părinții, lăsându-l după el și nefiind stăpânii adevărați ai fiului lor, n'au ținut ursita în frâu, ci au lăsat-o văzând cu ochii să-și bată joc de ei și de fiul lor, pe când ar fi putut s'o ducă la calea cea bună, ferindu-se pe ei și pe fiul lor.

Am putea să arătăm destule cazuri, prin care am putea să dovedim că poporul n'are totdeauna dreptate când zice: „așa i-a fost ursita“, „așa i-a fost dat“ și că nu este bine a se lăsa omul în voia soartei și a ursitei.

Dacă oamenii peste tot ar fi mai cu minte, mai băgători de seamă și ar urmări cu mai multă înțelepciune firea și cursul lucrurilor, de nenumărate rele s'ar putea feri, multe și mari supă-

rări și pagube ar alunga dela sine și ș'ar aduce fericirea în casă.

De aceea zicem: nu prea credeți în ursită, ci dați-vă silința să o biruiți, și de bună seamă, o veți birui de cele mai multe ori.

Emanoil Elefterescu.

Economie —

— Industrie —

— Comerț —

Problemele clasei noastre de mijloc

În articolul introductiv am statorit ca probleme ale clasei noastre de mijloc următoarele:

a) Trezirea interesului față de meseriași și negustorii români la toate păturile societății noastre, în deosebi însă la țărănimea chemată a da surescendența clasei de mijloc, și

b) Trecerea conducerii clasei de mijloc, în deosebi a reuniunilor de meseriași din mâinile intelectualilor în mâinile meseriașilor și ale comercianților.

Cele dezvoltate până aci credem că sunt în stare a da celor ce vreau să înțeleagă suficiente indicațiuni despre felul și modul cum s'ar putea realiza partea primă a chestiei. În cele ce vor mai urma ne vom strădui a lumina și partea a doua, care privește conducerea.

Purcezând și aici dela firea omenească vom constata mai înainte de toate că nici un om nu se pune bucuros în fruntea unei trebi dacă nu se simte destul de tare.

În lupta pentru existență sunt două feluri de forțe: una e calitativă, cealaltă cantitativă. Posede clasa noastră de mijloc una dintre aceste două forțe? După cele relevate în expunerile de până aci trebuie cu durere să recunoaștem că forța calitativă îi lipsește. Referitor la o a doua forță am putea să afirmăm — după cunoștințele noastre — că există. Presupunând dară existența ei trebuie totuși să ne întrebăm: unde există, căci nicăieri nu s'a constatat aceasta?

Negațiunea aceasta este însă numai relativă. E adevărat, că nu avem nici o conscriere a meseriașilor și negustorilor noștri, cu toate acestea putem lua ca absolut sigură afirmațiunea că avem o clasă de mijloc ca număr cu mult mai puternică decât o presupunem noi. A constata numărul exact sau barem aproape de exactitate, nu s'ar putea decât prin o lucrare sistematică și conștiințioasă.

Cine ar putea săvârși o astfel de lucrare, care pe lângă jertfe materiale, ar recere și multă bunăvoință și osteneală? Reuniunile de meseriași? La nici un caz. Cea din Sibiu a cercat ca să adune datele necesare cel puțin dela membrii care sunt organizați deja în reuniuni și n'a reușit. N'a reușit mai întâiu de toate din pricina că conducerea reuniunilor nu are, și în starea ei actuală nici nu poate avea interesul necesar pentru a se ocupa cu astfel de chestiuni. N'a putut reuși mai departe nici din pricină că între reuniunile surori nu există nici o legătură de interes. Și cum o reuniune față de cealaltă nu formează nici o autoritate, e firesc ca să nu se deie ascultare astorfel de cercări.

(Involuntar îmi vin aminte proiectele mărețe pentru un congres de organizare al tuturor reuniunilor!)

Dar nici nu s'ar putea efectui astfel de lucrare în cadrele reuniunilor din motivul, că acestea sunt mărginite la câteva centre mai mari și mai mult românești, prin urmare cea mai mare parte a teritorului patriei ar fi eludat.

Atunci cine ar fi mai chemat a întreprinde o astfel de conscriere a membrilor cari formează clasa de mijloc? Cred că nu mi-se va lua în nume de rău dacă voi arunca și sarcina aceasta tot în căra „Asociațiunii“ noastre. Aceasta prin despărțămintele ei ajunge până și în cel din urmă cătun, prin urmare ar avea puțința de a face această lucrare de o deosebită importanță pentru poporul nostru. „Asociațiunea“ are mijloacele materiale și oarecare autoritate, fără de care nici închipui nu se poate o astfel de muncă.

Considerând însă, că la cele mai multe des-

părțăminte, conducerea e numai „onorifică“, înființată pare că anume pentru a demonstra incapacitatea de a conduce astfel de treburi a „domnilor doctori în medicină și drepturi“, părerea noastră ar fi ca „Asociațiunea“, pe lângă liferarea blanchetelor necesare, să roage conzistorele noastre, ca prin organele lor inferioare să efectuiască această conscriere. Până s'ar cam trece peste formalitățile obicinuite, s'ar sfârși și păresimile, după care e știut, că pentru preoții noștri începe sezonul de crastaveți.

N'ași crede, ca în anul acesta jubilar, care trebuie să-l facem jubilar din toate punctele de vedere, să se afle vr'un preot român, care n'ar primi cu bucurie această însărcinare. Din punct de vedere al perfecțiunii, modalitatea aceasta ar fi cea mai bună, căci de fapt numai prin preoții noștri am putea descoperi pe toți fiii nației prizăriți pe ici și pe colo. Căci dacă mulți își reneagă limba, religionea, respective confesiunea aproape toți și-o țin.

Biroul central al „Asociațiunii“ probabil nu va ceti aceste rânduri și chiar dacă le-ar ceti, nu cred, ca din propria inițiativă să ia notiță despre propunerea mea. Pentru aceea voi prezenta propunerea mea separat onor. comitet central din Sibiu și pentru „Asociațiunea“ arădană celui din Arad. De-mi va permite timpul, voi face chiar un proiect cu modele pentru tabelele de conscriere.

Dacă bunul Dumnezeu va îndemna pe cei chemați, să se încălzească de această chestie importantă, ca prin ajutorul lor să ajungem la cunoștința forței numerice sau cantitative a clasei noastre de mijloc, cred cu toată tăria, că atunci am putea lucra cu mai mult efect și rezultat pe acest teren.

Ioan Băilă.

Munca de noapte și accidentele

Ziarele, aproape zilnic înregistrează diferite cazuri de accidente, cărora sunt expuși muncitorii angajați la fabrici și mine.

Acest dureros fapt, în primul loc e considerat de patronii întreprinderilor industriale, căci după concepția lor el e de însemnătate secundară.

Da, căci în urma accidentelor, pierderile materiale suferite de patroni, în comparația cu enormul lor câștig, sunt nespuse de ridicule și astfel ei nici nu revin la simțiminte mai umane, mai omenești.

Dar aceasta nu e ultima pagină din cartea acelor oameni ai noștri, cari pentru o fărâmatură de pâne se expun, atât de mult primejdiilor și nenorocirilor.

Locul, celor cu brațele și picioarele rupte sau sfâșiate; locul celor morți în decursul muncii lor din fabrici, îndată e ocupat de alții — și astfel, principala chestie e rezolvată în mod favorabil.

Că victimele au fost ori sunt susținători de familii, cu copii minori, cu părinți neputincioși, e cu totul indiferent.

Revista „Anuarul muzeului social“ din Budapesta, în numărul său de pe lunile Ianuarie-Februarie, publică niște date statistice cu privire la accidentele datorite muncii de noapte.

Conform raportului de pe anul 1908 al inspectorilor industriali din Prusia, în stabilimentele întreprinderilor industriale în cari se lucrează și noaptea, numărul accidentelor e mai mare decât în decursul muncii de zi, deși noaptea lucrează mai puțini muncitori, căci lipsesc femeile și muncitorii minori, apoi e sistată și munca de reparațiuni, înmagazinarea, transportul, etc.

În districtul Merseburg în anul 1908 la 5700 muncitori sunt de înregistrat numai 144 accidente de noapte, adică 2.5%; accidentele de zi însă se ridică la 4.44%.

Avându-se însă în vedere, a parte, anumite rame industriale, rezultatele sunt cu totul altele. În fabricile chimice din Bitterfeld la 365 muncitori de noapte au obvenit 34 cazuri de accidente, adică 9.3%; în schimb la muncitorii de zi numai 7.1%. Astfel la acest ram industrial în decursul muncii de noapte, numărul accidentelor de patru ori e mai mare ca proporțiunea accidentelor a tuturor ramelor industriale.

În ocnele de aramă din numitul district, la toți muncitorii revin 5.2% cazuri de accidente,

deci mai mult ca proporțiunea îndoită a accidentelor.

În general se poate zice că proporțiunea cazurilor accidentelor de zi și de noapte dela diferite întreprinderi industriale, nu se poate stabili cu date absolut sigure, pentru că la anumite întreprinderi, numărul accidentelor de zi e mai mare decât al celor de noapte, iar la anumite întrece pe cel de zi.

Cu considerare la acest punct de vedere s'a redactat statistica din districtul Aachen, sunt angajați 15.975 muncitori. Din aceștia mai mulți de jumătate, adică 9207 muncesc exclusiv ziua, când au obvenit 1112, iar noaptea 332 cazuri de accidente. Totuși însă, la 100 muncitori noaptea sunt de înregistrat 10.47%, iar ziua 9.8%, ceea ce dovedește, că procentele accidentelor de zi aproape sunt egale cu cele de noapte.

Că numărul absolut al accidentelor de noapte nu se poate pune în față cu cel al accidentelor de zi, dovedește raportul din districtul Postdam. Pe baza acestui raport, în districtul Teltow-Osten, la cele 3 și mai mari fabrici chimice muncesc 1664 muncitori, unde sunt de înregistrat 122 cazuri de accidente ziua, iar noaptea numai 4. În mod clar deci se vede, că accidentele de zi sunt mai dese de cât cele de noapte. Noaptea însă muncesc numai 52 oameni, adică abia a 32 parte a tuturor muncitorilor, astfel că la 100 muncitori ziua sunt de înregistrat 7.5%, iar noaptea 7.7% cazuri de accidente.

În districtul Düsseldorf, procentele accidentelor de noapte și mai mult întrec pe cele de zi. Aici la marile uzine de fier, la topitoare și în mine, cazurile de accidente zina sunt de 18.3%, iar noaptea de 21.7%. E de remarcat însă că la uzinele de fer noaptea încetează transportul și înmagazinarea, adică munca aceea, care produce cele mai multe cazuri de accidente și totuși numărul accidentelor de noapte e mai mare.

În general se poate zice, că cele mai multe accidente sunt de înregistrat la întreprinderile minere și fabricarea de mașine și adică la 100 muncitori revin 19.0% resp. 19.1% cazuri de accidente ziua iar 21.1% noaptea.

Alex. Țințariu.

INFORMAȚIUNI

Arad, 16 Martie 1911.

De-ale noastre.

Șezătoarea literară din Caransebeș. Duminecă în 27 Februarie a. c. s'a ținut prima șezătoare literară în sala Reuniunii de cântări din Caransebeș.

Sala era pe la 3½ ore d. m. cu desăvârșire plină. Lumea sta și prin coridor. Cea mai bună impresie a făcut prezența Prea S. Sale d-lui episcop dr. Miron E. Cristea, care ține să încurajeze toate năzuințele nobile ale celor buni.

Șezătoarea s'a deschis prin „Motto“ cântat de Reuniunea de cântări. Imediat apoi d. secretar consistorial d. dr. Cornel Cornean a deschis șezătoarea prin un discurs inaugural de o deosebită importanță, în care a accentuat în prima linie menirea culturală a acestor șezători, precum și menirea și aspirațiunile culturale naționale, de a ne creia și susținea cu rizicul vieții chiar o cultură proprie națională. Avântatul discurs festiv, a fost grăit din inimă — cătră inimi.

Ca un refren foarte acomodat a urmat apoi „Pe-al nostru steag“ executat cu multă precizie de cătră Reuniunea de cântări, de sub conducerea dirigentului d. Achim Alionte.

D. Iuliu Vuia a cetit o conferință despre poetul „Mihail Eminescu“, apreciind în special creațiunile sale mai de seamă, mai ales acelea, cari se refer la chestia națională.

D. Coriolan Buracu a pus așa zicând coroana prin declamarea cu mult sentiment și cu o dexteritate deosebită a poeziei „Doina“ de Eminescu.

Domnișoarele Florica Lințu și Victoria Scio-pion prin ezeutarea la vioară și pian a „Elegiei“ de Ernst, s'au validat de puteri mult promițătoare în ale artei instrumentale. Publicul a răsplătit succesul tinerelor debutante prin călduroase aplause.

Monologul „Un simbur“ predat de d. Petru Florian a succes peste aşteptare. D. Florian, care s'a dovedit o putere artistică, ne-a procurat momente plăcute şi cea mai bună dispoziţie.

Corul Reuniunii de cântări s'a achitat pe deplin prin executarea corectă a piesei „Sub Ştefan Vodă“.

Alegerea de jude comunal în Sâncel. — O *tragere pe sfoară.* Eri în 21 a fost alegerea de jude comunal în Sâncel, sat fruntaş unde locuiesc români însufleţiţi în fruntea lor cu harnicul naţionalist preotul Vasile Şmigelschi, care îşi îngrijeşte bine de turma sa.

Dintre 220 de alegători 20 de inşi au fost oameni slabi la inimă, lăsându-se conduşi de protopretorele Fazekas, un om fără un pic de simţ nobil, care n'a vrut să candideze pe alţii de cât pe fostul primar, care a votat la alegerile din Iunie cu Ungurul, şi încă pe vr'o doi „*strohmani*“.

Poporul însă n'a vrut la nici un caz să iasă ales fostul jude şi mai bine a votat pe unul dintre ceilalţi candidaţi. „Fostul jude a primit 20 de voturi şi atunci candidaţii ceilalţi, „*strohmanii*“ s'au retras; astfel fiind proclamat ales fostul jude cu 20 de voturi. Românii în frunte cu energicul naţionalist I. Maior din Blaj au protestat şi refuzat subscrierea protocolului făcând arătare împotriva ticăloşiei nemaipomenite.

Nou avocat român în Braşov. Primim următorul anunţ: Am onoarea a Vă aduce la cunoştinţă, că mi-am deschis cancelaria advocaţiei în Braşov, strada Castelului nr. 52, lângă hotel „Continental“. — Cu stimă dr. Voicu Niţescu, avocat.

Felicitări.

„Fundaţiunea dr. Petru Şpan“. „Gaz. Trans.“ scrie: Pentru a eterniza memoria harnicului lor fost profesor şi a distinsului bărbat de şcoală, dr. Petru Şpan, membrii corpului învăţătoresc dela şcoala primară centr. rom. gr. or. de băieţi şi feţe din Braşov — cu suma de 100 cor. — a pus bază unei fundaţiuni cu numirea: „Fundaţiunea dr. Petru Şpan“. Destinaţia şi felul de augmentare al acestei fundaţiuni se vor preciza şi comunica în proximele zile. Braşov 2/15 Martie 1911. — Din îndreptarea numitului corp inv. Romul Frateş director.

„Transilvania“. Atragem atenţiunea cetitorilor noştri asupra inseratului de astăzi al institutului de asigurare „Transilvania“.

Din patrie.

Congresul naţional-sârbesc. Din Neoplanta ni-se anunţă, că patriarhul Lucian Bogdanovici va convoca Congresul sârbesc pe ziua de 15 Maiu n. la Carlovitz. Cu prilejul acesta Congresul va avea să dezbate mai multe chestii importante şi să modifice statutul referitor la administrarea averilor bisericesti, conform spiritului timpului.

Proiectul militar. Din Budapesta ni-se telefonează următoarele: Ieri seară, după o petrecere de două zile în Viena, ministrul de honvezi Hazay Samu s'a întors la Budapesta. Azi înainte de an.iază Hazay a vizitat pe ministrul preşedinte Khuen, raportându-i despre consfătuirile cu ministrii austriaci Schönaich şi Georgi în chestia limbei codului penal militar.

Semioficios se anunţă, că în chestia aceasta nu s'a ajuns la nici un rezultat cu guvernul austriac.

Amândouă guvernele, unguresc şi austriac, vor prezinta Camerelor proiectele militare pe la sfârşitul lui Aprilie.

Din străinătate.

Impăratul Wilhelm la Viena. Impăratul Wilhelm va vizita în calea sa spre Corfu pe împăratul şi regele nostru Francisc Iosif. Cu două zile mai târziu, la 25 Martie se va întâlni în Veneţia cu Victor Emanuel, regele Italiei. Această vizită, natural este privită în primul rând ca un act de prietenie personală între aceşti domnitori. Dar cu toate acestea i se dă o importanţă destul de mare şi din punct de vedere politic.

Se ştie, că dela ultima vizită a lui Wilhelm cu regele nostru s'au întâmplat evenimente politice însemnate, ca bunăoară Potsdamul. Legătura dintre Monarhia noastră şi imperiul german, ce există în urma triplei-alianţe pretinde să se dovedească, că oare nu s'a alterat nimic prin acest eveniment referitor la această alianţă.

Vizita aceasta a lui Wilhelm este o dovadă despre neclintita credinţă din trecut a Germaniei faţă de Monarhia noastră. Prin ea se cimentează, şi mai mult această legătură şi se respiră orice bănuială cu privire la Potsdam. Tot astfel este comentată şi întâlnirea lui din Veneţia. Se credea, că Wilhelm va merge la Roma din prilejul serbărilor jubulare. La urmă s'a desmintit această ştire, iar împăratul va fi reprezentat prin moştenitorul de tron şi soţia acestuia.

Se zice, că Wilhelm, ca tolerant cum este din fire, n'a voit să atingă susceptibilitatea supuşilor săi catolici, cari totuşi văd în serbări un eveniment trist pentru biserica lor.

Absenţa împăratului, care ar fi putut da prilej la interpretarea, că raporturile dintre Germania şi Italia s'an răcit, va fi reparată prin întâlnirea domnitorilor la Veneţia.

Prin aceste întâlniri ale lui Wilhelm cu domnitorii celor două state din tripla-alianţă azi, după ce s'au întâmplat atâtea evenimente politice, se dă nouă dovadă despre tăria triplei-alianţe, care tinde spre pacea universală.

Dreptate ungurească

Par'că cu dinadins vor să adeverească procurorii înşişi vestita „dreptate“ ungurească, ce ni se face zi de zi pentru cele mai inofensive lucruri. Mai ieri îl terfeliră pe distinsul nostru poet Octavian Goga, pentru nişte lucruri, cari nici nu le-a scris el, ba nici nu le-a văzut până ce s'a se tipărească. A fost faptul acesta cel mai injust, cel mai perfid proces, ce se poate intenţa pe baza legilor mult slăvitei noastre țări, împotriva unui scriitor pentru ca să-l şicaneze şi să-l timbreze cu pecetea trădării. E aceasta însă prea dure-roasă coardă, decât s'o mai instrunăm şi bucuroş am da-o uitării, ca pe o suvenire urită, ce nu-ţi place să ji-o reaminteşti, dacă nu ni-s'ar urca sângele în cap de o altă nedreptate întru toate asemenea celei dintâiu.

Scrisese fieertat Ioan Russu-Şirianu o carte, o icoană a durerilor noastre a tuturor, o îngrozitoare icoană a volnicilor feudale, a suferinţelor strămoşilor noştri iobagi: *Iobăgia*. O şi tipărise şi multă vreme nu s'a împiedecat în ea nimeni. Inşă s'au trudit eât s'au trudit câţiva jidănaşi de au iscodit din ea *agitatie* împotriva statului. Sărmanul Russu-Şirianu era deja dus, — alungat de năcazuri prin Ţara românească şi în curând s'a şi stâns. Nu-l puteau deci lua la răspundere, el putea răspunde pentru faptele sale numai judecătorului celui de sus.

Cum totuşi nu se putea să treacă nerăsunată o astfel de crimă şi cum paragrafi ipocriţi dau putere procurorului de a trage la răspundere pe toţi cei ce cât de puţin sunt părtaşi la scoaterea unei broşure de cuprins agitatoric, pân' la a şaptea spiţă; ne mai putându-se trage la răspundere autorul, este tot mereu şicanat editorul „Iobăgiei“ incriminate d. Cornel Lazar administratorul tipografiei diecezane.

Şi domnul procuror orbit de patimă şi mânat de dorul de a-şi împlini „datoria sfântă“ ce o are ca sentinela straşnică a „ideei statului unitar maghiar“, nu vede, că dispoziţia legii nu se poate referi la cazuri de acestea unde nu este prevăzut halul în care poate ajunge editorul fără vina lui, din capriciul incalculabil al sorţii, ci se va fi făcut acel punct pentru a împiedeca atâtea abuzuri scandaloase ce le fac unii îmbrăcând masca anonimatului. Nu d-le procuror, dispoziţia legii vrea să pedepsească abuzurile celor vii. la nici un caz însă să-şi răsbune pe nişte cetăţeni cinstiţi şi paşnici, pentru faptele celor morţi.

Astea însă nu le înţeleg domni procurori şi nici nu-şi prea dau osteneală. Ce-i doare pe ei sbuciumul sufletesc ce-l îndură omul nevinovat sub greutatea faptei, cu care-i acuzat fără să fie cât de puţin vinovat? Aparenta e salvată, legea le dă mână de ajutor cu ajutorul unei interpretări sofistice şi ei..... salvează „ideea“ punând „vinovaţii“ la răcoarea celei din Seghedin.

Ieri i-s'a înmănat d-lui Cornel Lazar avizul, prin care este învitat să se prezinte pe ziua de 4 Aprilie n. în faţa Curţii cu juraţi din Oradea-mare.

Dăm pe semne, înainte pe calea împăcării.....!

DIN ROMÂNIA

Exportul petrolului românesc şi al derivatelor lui în luna Ianuarie 1911

Dăm aci mai jos, datele privitoare la exportul petrolului românesc şi al derivatelor lui în luna Ianuarie, 1911. Aceste date sunt culese de către Direcţia Statisticii Generale din Ministerul de Finanţe al României.

Anglia, petrol brut în tone 768, petrol rafinat în tone 3,319.461.

Austro-Ungaria, petrol brut în tone 1.025.000, Bulgaria petrol brut în tone 108.799, petrol rafinat în tone 31.517, benzină în tone 81.749.

Egipt, petrol rafinat în tone 6,701.591.

Franţa, petrol brut în tone 154.127, petrol rafinat în tone 4,257.562, benzină în tone 1,607,010.

Germania, petrol brut în tone 12.243, petrol rafinat în tone 6,782.161, benzină în tone 1,547.945.

Italia, parafină în tone 10.000.

Spania, parafină în tone 1.000.

Turcia, petrol brut în tone 236.663, petrol rafinat în tone 3,938.817, benzină în tone 56.650, parafină în tone 5.000.

Total: petrol brut în tone 1,537.600, petrol rafinat în tone 25,031.300, benzină în tone 3,293.354, parafină în tone 16.000.

Exportul cerealelor române şi al rapiţei în luna Ianuarie 1910 şi 1911.

Dăm aci mai jos datele statistice, reprezentând exportul cerealelor române în Ianuarie 1911, în comparaţie cu datele din aceeaşi lună anul 1910.

	1910	1911
	Tone	
Grâu	11.180	55.586
Porumb	30.393	36.603
Secară	221	5.262
Orz	2.098	30.064
Ovăz	4.616	9.722
Mei	76	437
Rapiţă	332	1.743
Total:	48.916	136.417

REBURIMIX

Cât preţuieşte viaţa regelui Angliei. Valoarea vieţii omeneşti e incalculabilă, fie omul acela un cerşitor sau puternicul rege al Britaniei. Decând însă a născocit asigurarea vieţii, s'a început şi preţuirea vieţii, întocmai ca a rapiţei, a oilor, ba chiar a bundei când o asigură contra molliilor. Părînţii îngrijiţi se asigură pentru caz de moarte, când văduva şi copiii primesc preţul bărbatului, ori a tatălui — calculat în coronuţe sunătoare. Nu va fi deci fără interes să ştim că regele Angliei Gheorghe V. şi-a preţuit viaţa proprie în 250.000 fonţi şterlingi asigurându-se pe atâtea la societatea de asigurare Gresham. De mică nu-i mică sumuliţa, dar pentru vieţua unui rege totuşi e destul de neînsemnată. Şi tot atât de adevărat este că dacă o să rămână, săracă regina Angliei văduvă şi micii principii orfani, n'o să piară de foame — fără agonisitorul pâinei de toate zilele — chiar şi numai cu cei 250.000 fonţi şterlingi.

Dr. STEFAN TĂMĂŞDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultaţii dela orele 8—12 a. m. şi 3—6 d. a.

Ultime știri

Raporturile dintre Austro-Ungaria și Italia. Ziarul „Stampa” din Turin, publică o convorbire cu contele Alfons Mensdorf Pouilly asupra raporturilor dintre Austro-Ungaria și Italia.

Contele Mensdorf Pouilly a spus între altele:

Raporturile dintre Italia și Austro-Ungaria sunt ca o plantă debilă, căruia îi poate strica cea mai ușoară adiere. E greu să ieși cu ea în public, cu atât mai mult, cu cât ministrul nostru de externe umblă cu mare băgare de seamă cu această plantă, ca s'o facă să crească și să înflorească.

S'a susținut că catolicii austriaci vor să turbure înțelegerea dintre Austro-Ungaria și Italia. Eu mă consider catolic și încă din cei pronunțați și vă asigur totuși, că nu se prezintă astfel cazul. Dinpotrivă știu că papa urăște orice războiu, și mai ales un războiu în interesul său.

Să sperăm deci, că raporturile dintre cele două state se vor dezvolta spre bine.

Vizită a studenților austriaci și germani în Transilvania. Din Viena se anunță, că studenții universitari austriaci și germani se pregătesc pentru o călătorie de studiu prin Transilvania. Ideea acestei excursiuni a fost emisă de rectorul universității din Viena. Până acum s'au înscris o mulțime de studenți austriaci și germani.

Studenții vor vizita între altele și sursele de gaz dela Sărmașel.

Din Duma Rusiei. În Dumă a ajuns la debateră politica ei de externe. Deputatul Miljrkow ține o cuvântare de o oră și jumătate și combate vehement politica actuală externă a Rusiei inaugurată de Sasonow. Prin acțiunea acestuia s'a sdruncinat politica de alianțe a lui Isvolski, antecesorul lui Sasonow.

În decursul cuvântării lui, toți membrii ministerului de externe părăsesc ședința Camerei.

Critică politica purtată în prezent în Orient, care după dânsul este aceeași, ca și în preajma războiului ruso-japonez.

Tot astfel este contra politicii actuale și socialistul Pokrowski cu deosebirea, că partidul socialist ar dori mult o revoluție după dezastrul cu China, ca și pe vremea războiului ruso-japonez.

Aniversarea luptelor dela Borodino.

Pentru toamna anului viitor se pregătesc în Rusia mari serbări în amintirea luptelor dela Borodino, când armața lui Napoleon a fost învinsă la 1812.

Afară de mausoleul proiectat, se vor ridica monumente comemorative de către toate regimentele cari au participat la război.

La mânăstirea din Borodino se va instala un clopot greu de 6000 kilograme purtând inscripțiunea serbarei ce se va da.

Ex-regele Manuel se va stabili în Turcia. De câteva zile circulă în Constantinopol zvonul că fostul rege al Portugaliei Manuel II. se va stabili lângă Constantinopol, pe frumoasa insulă Prinkipo. Manuel pleacă din Anglia de-oarece nu are fonduri suficiente pentru a trăi acolo.

Insula Prinkipo este în Marea Marmara și are o poziție splendidă.

Arhiducele Francisc Ferdinand și ministrul Schön-aich. Săptămâna trecută s'a lăsat vestea, că șeful cancelariei militare e moștenitorul de tron, locotenent-colonelul Brosch von Arenau va fi amovut din acest post, care îl ocupă de mai mulți ani. Cutare gazete au aflat și motivul: însuș ministrul de rebel Schön-aich ar fi cerut îndepărtarea acestui ofițer, care se bucură de încrederea deosebită a clironomului. Dacă e adevărat, că Arhiducele într'adevăr nu e mulțumit de ținuta ministrului Schön-aich, care însă e agreat de Majestatea Sa, explicarea aceasta pare acceptabilă. Acum, un comunicat desminte întreaga afacere și afirmă, că nici n'a fost vorba de înlocuirea locot.-col. Brosch cu altă persoană.

Mormântul lui Lueger. Căvenit dorinței sale spuse pe patul de moarte, regretatul primar a fost înmormântat, la 14 Martie 1910, lângă mamă-sa, în Cimiterul central, — un teritoriu de aproape 2 milioane m. situat lângă șoseaua spre Pojon și care servește ca loc de îngropare dela anul 1874 când au fost închise cimitirile locale ale districtelor interne I.—X.—

Lueger își alesese loc de odihnă vecinică în biserica ce s'a zidit la inițiativa lui în mijlocul cimitirului. Aceasta însă a fost terminată numai în toamna trecută. Este un edificiu monumental, înalt de 56 m., cu cupolă puternică flancată de 4 turnuri, cele 2 dinainte de proporții reduse și armonizând cu liniile portalului dela intrarea principală la cimitir, în a cărui axă se ridică biserică, iar cele două de pe absidă mai masive, purtând clopotele și orologiul (acesta are în loc de cifre câte o literă a maximei „Tempus fugit“).

Interiorul produce acelaș efect de măsură și sobrietate. Multă lumină, ornamente puține, în stil nou: material prețios prelucrat discret și aplicat cu măsură, marmor, bronz, terracotta. Are 3 traete: sub biserică, o capelă suterană, 7 m. de înaltă, foarte vederoasă, ținută în culori deschise; iar dinjos, cripta. Aci zace Lueger, drept sub altar, între părănții săi, (în aceeași zi au fost mutate și osemintele tatălui său, înmormântat la 1869 în Metzleinsdorf). La exhumare a fost deschis sicriul și prin capacul de sticlă s'a văzut cadavrul, având fața neschimbată, în urma îmbălsămării. Lespezi de peatră acopăr cavoul. Deasupra, în capelă, un sarcofag artistic, din marmor alb ca spuma, cu inscripția: *Bürgermeister Lueger*. Pe pereți, la ambele laturi, atârână panglicile cununiilor depuse pe catafalc acum un an, în șirul superior, la dreapta, prima este cea cu tricolorul românesc, de mătășă grea. Intreg despărțământul este închis cu sticlă țâiată în cadre de aramă.

În această zi de 10 Martie, spațiul suteran este scaldat în lumină. Razele soarelui se refrâng pe marmorul neted. Miros de flori plutește în aer, dela cununile aduse lui Lueger la aniversare; sunt multe foarte frumoase, dela surori, dela primărie, dela partizani, dela particulari; altele mai modeste, flori legate simplu mănunchiu; de o parte, un buchet de myosotis, învâlit în crep de doliu; „în semn de prietenie neuitată..“

(Viena.)

— n. —

În jurul complotului din Rio-de-Janeiro. Ziarele din Lisabona publică amănunte asupra complotului monarhist din Rio-de-Janeiro. Acest complot a fost botezat „Mâna neagră portugheză“ și avea ca membri o mulțime de monarhiști portughezi bogăți. Conspiratorii voiau să corupă armața și marina portugheză, care e republicană, și omorând pe capii republicani, să restabilească monarhia.

Expoziția din Roma și facultatea italiană. Deputații „liberali“ din parlamentul austriac au decis să participe un grup la expoziția din Roma în cursul feriiilor de Paști. Pare însă, că de acolo li-s'a dat să înțeleagă, că ceice vor fi chemați a le face primiri nu pot uita ținuta Camerei vieneze față de facultatea italiană din Austria, care deși votată odată înainte cu ani, nici astăzi nu există încă, cu toate asigurările de simpatie și concesiuni „în principiu“. Afacerea excursiunii la Roma a fost lăsată baltă.

O manifestație a elevilor de școală din Polonia Austriacă. Sâmbătă fiind aniversarea a cincizeci de ani dela moartea marelui poet Taras Sevenco, elevii școalelor secundare din localitate au cerut autorităților școlare să li-se permită să serbeze în mod oficial această aniversare.

Fiindu-le respinsă cererea, elevii din Lemberg s'au înțeles telegrafic cu colegii lor din alte orașe, astfel că la Lemberg, Przemysl, Tomopol și Coolmea elevii au fugit din școale, manifestând pe străde.

Poetul Taras Sevenco este bine cunoscut la noi în țară, încă de când d. Dobrogeanu-Gherea a publicat un studiu, rămas memorabil, asupra acestui mare scriitor rutean.

Cununie în fereastra temniței. În Chattonga din Texas a avut loc un caz romantic nemaipomenit până acuma. Fermierul Sherman este deținut, bănuț fiind cu asasinarea cumnatului său, care nu privia cu ochi buni relațiile de dragoste ale lui Sherman cu sorăsa. În urma cercetărilor s'a constatat, că fata Angelica Lucas a fost martor ocular al asasinatului. Sherman însă nega cerbicos, iar din gura fetei nici cu cleștele nu puteau scoate un cuvânt. Judele investigator a făcut-o atentă că numai de-ar fi nevasta după lege a lui Sherman, ar putea refuza fasionarea și cu conduita ei necugetată mai mult îi strică, întărind acuza prin tăcere.

Angelica Lukas însă nu s'a dat învinsă. A luat hotărârea energică că se va cununa cu Sherman cu orice preț. După multe încercări a izbutit să-și câștige un preot, care s'a învoit să-i stea în ajutor. Terminând astfel cu pregătirile s'a îmbrăcat în haine de bărbat, tunzându-și părul și mascându-și față și s'a angajat de lucrător în edificiul temniței. Încă în ziua aceea a comunicat apoi planul său îndrăzneț și original cu Sherman, care imediat își ceruse un preot mărturisitor. Preotul era pe acolo deja. Angelica Lucas s'a dus acum la fereastra cu zăbrele unde întinzând mâna printre gratii preotul i-a cununat după toată forma. Cununată acum Angelica adevărind cu carte de cununie, că este soția legată alui Sherman a fost absolvată de a fasiona.

Cazul a stârnit valuri mari prin oraș și mai ales femeile o sărbătorească, ca pe o eroină pe d-șoara Angelica, pentru jertfa ce a adus-o inimii sale.

Războiul probabil între Iaponia și America. Din Viena vine știrea, că un bărbat politic american, care cunoaște bine relațiile dintre Statele-Unite și Iaponia, a declarat ziaristilor următoarele cu privire la viitorul conflict armat dintre aceste două state:

„Dacă Iaponia continuă, să aspire la posesiunea insulelor Filipene și Harwai, trebuie să izbucnească neapărat războiul între japonezi și Statele-Unite. Acest războiu va izbucni, probabil, înainte de terminarea lucrărilor canalului Panama, și iată de ce:

Când canalul Panama va fi gata, Statele-Unite vor putea trimite în câteva zile flota din oceanul Atlantic în ajutorul flotei din oceanul pacific, și aceste două flote, ar zdrobi pe cea japoneză. Din potrivă, Iaponia, ca să atace Statele-Unite, trebuie să-și trimească flota la distanța enormă de 5.000 kilometri.

Pe de altă parte, Statele-Unite ar putea fi atacate de către statele latine ale Americii centrale și de sud, geloase de puterea „Uniunii de Nord.“

Ofițer împușcat de un soldat. Un soldat din corpul de gardă a vilei Alatini, unde e internat sultanul Abdul Hamid, a ucis cu focuri de pușcă pe locotenentul Osman Effendi, pentru că acesta îl palmuise pentru un răspuns obraznic.

Ancheta asupra asasinării ofițerului din garda vilei „Alatini“ de către o santinelă, a stabilit următoarele:

Abdul Hamid, prin bacșisuri grase, reușise să corupă pe mai mulți oameni ai gardei, ca aceștia în schimb, să-i înlesnească evadarea.

Soldatul ucigaș se găsea în capul complotului.

Ofițerul, care a căzut victimă, bănuind pe asasin, i-a făcut observații, că nu-și face serviciul în conștiință. La răspunsul provocator al santinellei, ofițerul i-a dat un pumn în piept. Soldatul i-a ripostat cu 3 jocuri de armă, culcându-l la pământ.

Toți oamenii gardei au fost înlocuiți.

Vestea asasinării ofițerului de către un om din gardă a produs o impresie atât de puternică asupra lui Abdul Hamid, că a devenit ca nebun. Într'un acces de furie, el a spart tot din casă.

Medicii s'au văzut nevoiți să-i puie cămașa de forță.

Intâlnirea regelui Greciei cu Wilhelm. La finea lunii lui Martie regele Gheorghe al Greciei va merge la Corfu, unde va vizita pe împăratul Wilhelm. De acolo regele va merge la Volo, ca să deschidă jocurile olimpice de acolo. La aceste jocuri va asista pe lângă familia domnitoare a Greciei și regina văduvă a Angliei Alexandra. La reîntoarcere va veni iarăși la Corfu, unde va sosi în timpul acesta și mostenitorul german.

În timpul petrecerii lui Wilhelm pe insula Corfu se vor prezenta la dânsul primministrul și ministrul de externe al Greciei.

Reprezentantul monarhiei în România. Ministrul plenipot. al Austro-Ungariei la București va fi prințul Fürstenberg, în locul contelui Schönburg numit ambasador la Vatican.

Poarta și școlile creștine din Macedonia. Poarta să arată îngrijită și hotărâtă să ia măsuri în consecință, față de marele număr de supuși străini, cari funcționează ca institutori și profesori în școlile naționalităților nemusulmane din vilaetele creștine.

Așa, corpul didactic al școlilor grecești e format în mare parte din supuși elini. De asemenea, cei mai mulți din institutorii școlilor din Serbia-Vechie au pașapoarte sârbești.

În școlile bulgare nu sunt de cât 11 supuși ai Statului bulgar, dar și aceștia fac toți parte din personalul didactic al învățământului secundar.

Numai în școlile românești nu figurează nici un institutor ori profesor supus român, ci toți sunt cetățeni otomani.

Violente discuții în Camera greacă. Camera a discutat timp de două zile propunerea, tinzând la inserarea în Constituție a clauzei privitoare la păstrarea limbii. Această chestiune dă naștere oarecărui iritări în sânul populațiunii.

O mare manifestație s'a dus astăzi să remită o petiție regelui și d-lui Venizelos în această chestiune.

Primind o delegațiune de studenți, d. Venizelos a desaprobat partidele cari exploatează chestiunea limbii asigurând, că limba țării nu e de loc în pericol. Totuși a zis primul ministru spre a calma agitațiunea, Camera și guvernul vor lua rezoluțiunile necesare. Poliția va lua măsuri pentru menținerea ordinii.

ECONOMIE.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

16 Martie 1911.

Prețul cerealelor după 100 klgr. a fost următorul

Grâu nou

De Tisa	— — — —	23:85—24:20
Din comitatul Albei	— — — —	23:20—24:—
De Pesta	— — — —	23:30—24:10
Bănățânesc	— — — —	23:20—23:35
De Bacica	— — — —	22:45—24:05
Secară de calitate I.	— — — —	16:20—16:30
Orzul de nutreț, calitate I.	— — — —	16:50—17:—
Ovăș de calitate I.	— — — —	17:60—18:—
Cucuruz	— — — —	11:50—11:90

Piața grânelor din Aradul-Nou.

16 Martie 1911.

S'a vândut azi:

Grâu	800 mm.	10:40 — 10:65
Orz	"	7:40 — 7:50
Ovăș	"	7:50 — 7:60
Secară	"	7:— — 7:10
Cucuruz	300 "	4:70 — 4:80

Prețurile sunt socotite în coroane și după 50 kgo

POȘTA REDACȚIEI

Augustin Răchită. Se va publica în N-rul viitor poporal.

BIBLIOGRAFII.

—x—

Nouă compoziții românești. Vestim cu plăcere on. noștri cetitori iubitori de muzică adevărată românească, că la *Librăria diecezană în Arad, str. Deák Ferencz Nr. 33* se mai găsește de vânzare încă câteva exemplare din frumoasele compoziții pentru cor „Dor și iubire” a d-lui *Constantin Savu*. Caetul I. conține: *Motto* (cor mixt), *Frunză verde nunifar* (doină, în grai basarabean, cor bărb. cu solo de tenor), *Hora dela Drăgășani* (cor mixt), *Dragostea dintăiu* (doină, cor mixt în 5 voci cu solo de sopran), *Varia* (cor mixt, 5 voci), *Fa, Marișo!* (cânt. pop., cor mixt, cu solo de bas I. și sopran), *Frunzuliță mușețel* (cânt. pop., cor mixt). Prețul 2 cor. 50 fil. + 10 fil. porto postal, iar pentru România 2 lei 80 bani + porto poștal.

*

La librăria diecezană să capătă:

Albumul armatei române 27 tablouri frumos lucrate în mai multe colori în mărime de 42/52 . . . . . Cor. 15—
Album. Amintiri din România, cu ocaziunea jubileului de 40 ani de Domnie a M. S. Regelui Carol I. în 18 tablouri colorate . . . Cor. 3—
Album, Amintiri din Războiul independenței 1877—1878 . . . . Cor. 2:50

Redactor responsabil: Atanasie Hălmăgian.

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii,

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Cele mai noi susceperi de
plăci pentru ●
gramofon: ●

Hulló falevél

din „Ezigányszerelem” și din
□□ „Balkáni hercegnő” □□

se capătă la

Koch Dániel

Arad, str. Deák-Ferencz.

Vis-à-vis de hotelul „Crucea albă”.

Primesc ieftin și cu garanță
repararea de mașini de îmblățit,

◀ chiar și de acelea, a căror cazan are lipsă de probă. ▶

Mihaiu Bănățeanu,
mașinist diplomat.
Arad, Strada Vendel nr. 5.

Birou de informații!!

Cunoscând multe lipsuri ale publicului românesc din provincă, m'am hotărât să deschid în Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la ministerii și la alte foruri, orice informații comerciale și în general în orice cauză dau în restimp de 2—3 zile, ori-și-cui rezolvând toate chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez rezolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu referentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac totfelul de mijlociri comerciale și comande. Prețuri moderate, serviciu prompt, informații detaliate. La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III. 19.

Aviz!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public din Caransebeș și jur, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Caransebeș, strada Traian Doda Nr. 25. (Casa Stempel).

Cu stimă:

Dr. A. I. Morariu,
advocat.

„IANER” cremă neunsuroasă.

Cel mai nou produs-higienic pentru curățirea părului și înfrumusețarea lui.

Înlătură petele galbene, bucele pricinuite de infierbințeli, sgrăbunțe și alte necurătenii de piele. Crema aceasta ziua se poate folosi mult mai cu succes.

1 teglă 1 cor.

» **IANER** « pudră. E non plus ultra pudrei. Bună la baluri, saloane și de zilnic folos, care acopere încrețiturile și e cu totul nestricăcioasă. În culorile: roza, albă și cremă. 1 cutie 1 cor.

» **IANER** « săpun. 1 bucată 60 fileri.

» **IANER** « pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

» **IANER** « apă pentru gură. Bună pentru dinții scorburoși și gingiile buretoși, contra mirosului greu de gură. 1 sticlă cor. 1-60, jum. sticlă 80 fil.

» **IANER** « esență pentru păr. Excelentă pentru înlăturarea mătreței și contra căderii părului. 1 sticlă, 1 cor. 30 fil.

» **IANER** « pomadă pentru creșterea părului. 1 teglă 4 coroane.

» **IANER** « vâpseală pentru păr pentru a colora în negru, brunet, ori în blond părul sur și cărunt. Nereușita colorii e eschisă. La comande să se noteze că părul încăruntat în ce coloare să se vâpsească (negru, brunet). Un carton 4 cor.

» **IANER** « apă. care face părul blond. Pentru a văpsi în timp scurt, în băl, auriu, părul blond, roșu, chiar și brunet ori negru. 1 sticlă 4 cor.

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — Telefon 476.

Pentru înconjurarea contrafacătorilor numai „Preparatele lui Rudolf Ianer” ieșite din farmacia sa ca valoare și se pot căpăta la

Farmacia „Maria ajutătoare” a lui Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárváros Fő-ut 72.

Magazie de articlii pentru biserică și preoți.

GEORGE JANCOVICI ARAD

Forray-utca N-rul 12.

Aduc la cunoștința Onoratului public că au sosit

◆ ◆ noutățile de primăvară în stofe, mătăsurii, delainuri, zefyruri, cretoane, batisturi și multe alte articole cari nu se pot toate înșira. ::: ◆ ◆
 Postavuri de reverenzi, brâuri preotești, roșii, vișate și negre. — Cea mai bogată magazie în articlii pentru sfintele biserici și preoți.

Giorapi împlețiți în temniță.

La administrația ziarului

„Românul”

se primesc anunțuri cu prețurile
 cele mai moderate.

La

Librăria diecezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
 legate în pele cu copcii, 1 vol. 14·50, toate
 volumele Coroane 172.

Mare asortiment
 de
ghete de bal
 în culoarea aurului, din atlas
 albastru și trandafriu, din
 piele de lack și chevreaux

la
Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (11)

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
 □ □ **privitor la această branșe,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericesti, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale și tot felul de lucrări atingătoare de această branșe.**

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuragiă cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: **IUSTIN ARDELEAN, compactor** :::

ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

Măi Ioane!, de ce dracu ești tu așa roșu, ha!?

— Da, pentrucă beau vin. mă! — Da, de unde păcate bei tu vin, căci la noi doar' nu să face?... — Ho mă! da tu nu ști. căci dela **Benea**, din **Șiria**, că doar' când am beut la Aurel Sărac, hotelistul, din Văradvelenceze, cum îți mai lingeari buzele și ziceai, că te unge la inimă. Și el de acolo îl aduce. — Da cum îl trimite? — Da în vasele lui, mă, ce le dă impramat. mă — Bine!, da eu ce preț?, ha! — Da pe lângă rambursă: *rizling vechi cu 64 fil., rizling și rușe cu 56 fil., roșu cu 70 și 80 fil., de care vrei.* — D'apoi vinuri nui? — D'apoi și de-acele, mă!: *rizling cu 54 fil., rizling și rușe cu 52 fil., mustifer 50 fil.* Apoi mai are și un soi, mă!, de și fișpanul poate bea din el. Ce mă! D'apoi Ș... Ș... Șiller, abia îl pot zice de dorul eum l'ași bea, și îl dă numa cu 54 fil. litru. Na haia ha! — Apoi cât poate el trimite. — Vai tată! da dela 50 litre cât îți trebă, și cu vagonul încă. — Așa!? Atunci spune-mi și adresa să n'o niț? — Ho, ho! că mă uitai de carbanet, acestu e (o) 1 corună litru, dar și plătește. Adresa e:

PETRU BENA, proprietar de vinuri.
ȘIRIA (Világos). — Arad megye.

::: Singurul institut de asigurare ardelean :::

„Trașssylvania“
Sibiu. Strada Cisnădiei 5. — Edificiile proprii.

recomandă

::: **Asigurări împotriva focului,** :::
 pentru **edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile,** etc., pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții, cum și

::: **Asigurări asupra vieții,** :::
 (pentru învățători și proși români gr.-or. și gr.-cat dela asezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe **cazul morții, și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar,** :::
 :::: **asigurări pe spese de înmormântare,** ::::

Asigurări contra grindinei (de piatră)
Asigurări de accidente corporale,
contra infracției (furt prin spargere),
Asigurări de pagube la apaducte,

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4.831.163-51
Capitale asigurate pe viață achitate		4.571.035-31
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112.045.412-—
	viață	10.847.132-—
Fonduri de întemolare și de rezervă		2.308.387-—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunii, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc la serviciul institutului în condiții favorabile.

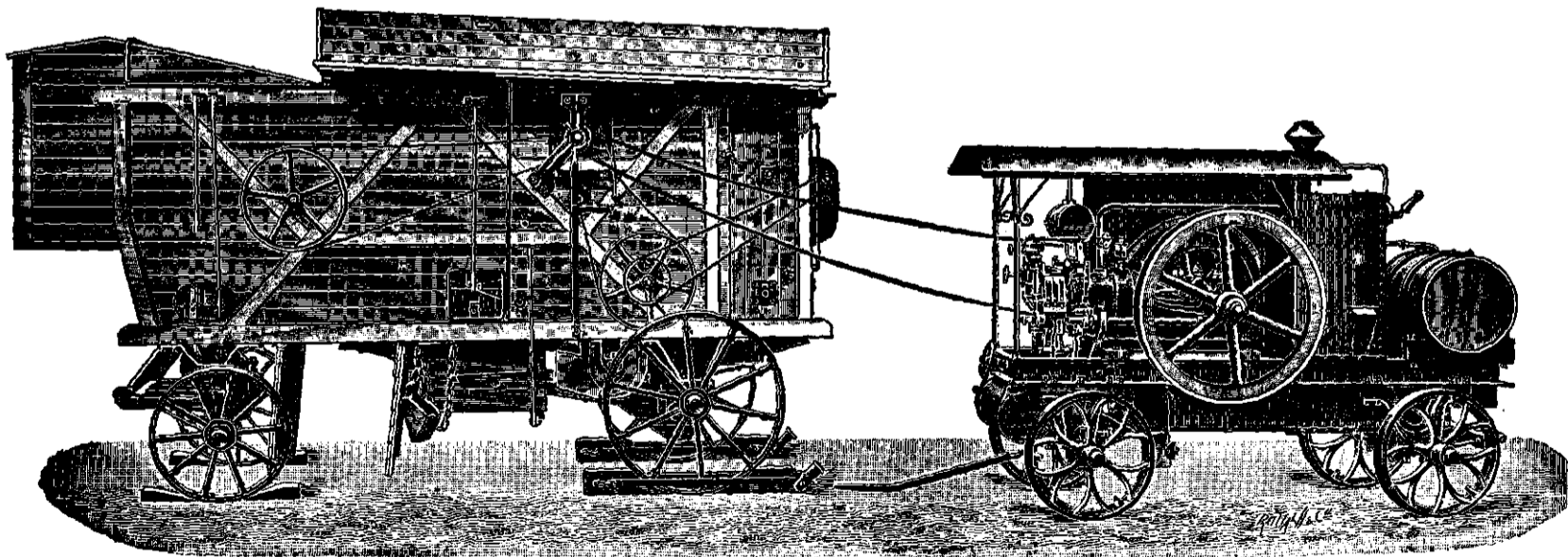
(59) 3

In atelierele de **mașini alui EUGEN NICOLA** din **BLAJ** (Balázsfalva)

se pregătesc cele mai bune pluguri și mașini economice. Se află în depozit totdeauna gata, cele mai renumite motoare de benzin, locomobile și garnituri pentru îmblățit

cu motor. Motoare de benzin stabile, motoare pentru gaz sugativ. Mori de măcinat, — cu un cuvânt tot felul de mașini economice. Cea mai mare garanță.

Se vând cu prețuri moderate, și condițiuni de plată favorabile, în rate.

Pentru răspândirea motoarelor mele, primesc și schimb mașinile de vapor! Ceice doresc a-și cumpăra ori și ce fel de mașini, să se adreseze la firma

Eugen Nicola atelier de mașini în **Blaj** (Balázsfalva).

Deslușiri și informațiuni se dau gratis!

Catalog franco și gratis!

(1) 4-10.

Sprînjiniți industria română!